rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 3, oktober 2018

Broerstraat 5

In dit nummer:

Realistisch van het gas af
Roken en recht
De aarde koeler maken
Veiliger fietsen
Debat multiculturalisme
Transporteiwitten in het nieuws

Collegevoorzitter Sibrand Poppema, een afscheidsgesprek

Verder dənken over studeren naast je baan?

Ervaring heb je meer dan genoeg, maar je wilt je kennis verdiepen en tegelijkertijd een meer conceptuele en vakoverstijgende benadering van vraagstukken ontwikkelen. Om nu, in je werk, de strategische uitdagingen het hoofd te bieden en naar de toekomst toe de regie over je loopbaan in eigen hand te nemen. Een recente opleiding onderstreept dat.

'Leren en werken heeft de toekomst. KwikFit moest zichzelf opnieuw uitvinden. We staan nu op de grens van de volgende fase en juist daarom ben ik zo blij dat ik bij AOG School of Management zo veel leer en dat ik die kennis in ons bedrijf kan toepassen.'

Paul Traas, Directielid KwikFit

'Het is belangrijk om in je leerproces je levens- en werkervaring te benutten. Voeg daar de confrontatie met jezelf aan toe en ontwikkel het vermogen om verder te denken. Zo wordt leren een ongelooflijk belangrijke inspiratiebron. En dat geeft heel veel energie!'

Prof. drs. Philip Wagner, Programmadirecteur Master Strategy & Leadership

Waarom studeren bij AOG School of Management?

- ✓ Voor op de golf
- ✓ Vakoverstijgend
- ✓ Visievormend
- ✓ Ontwikkeling van persoonlijk leiderschap
- ✓ Goed te combineren met werk en privé

AOG school of management amersfoort / groningen

nvao geaccrediteerde opleiding

Kijk voor ons complete aanbod van leergangen, masteropleidingen en korte programma's op: www.aog.nl/broerstraat

REDACTIONEEL

REDACTIEB5@RUG.NL

Sibrand Poppema was een internationaal succesvol onderzoeker van de ziekte van Hodgkin, toen hij decaan werd van zijn eigen medische faculteit. Die stond niet hoog aangeschreven en dat zinde hem niet. Om ook de rest van de universiteit hoger op te stuwen in de ranglijsten nam hij vervolgens, tien jaar geleden, het ambt van Collegevoorzitter op zich. Eind september, vijftig jaar nadat hij in Groningen begon als student geneeskunde, zwaaide de professor af, als fulltime bestuurder. Meer dan fulltime uiteraard.

Mensen met een groot verantwoordelijkheidsgevoel gaan zich bemoeien met zaken ook buiten hun directe leven. Het zijn gedrevenen. Ze willen invloed uitoefenen, de wereld beter maken, veiliger bijvoorbeeld, gezonder of groener. In dit oktobernummer van *Broerstraat 5* komen er verschillende aan het woord.

Die econoom bijvoorbeeld, die zich bemoeit met de energietransitie en probeert wat wetenschappelijke nuchterheid te brengen in de landelijke plannen. Zoals ook de geschiedkundige graag wat historisch besef zou zien in het soms nogal polariserende multiculturalismedebat. Tegen de ellendige gevolgen van het roken voeren, met het recht als wapen, twee juristes een felle strijd. Terwijl elders in de samenleving de psycholoog die het fietsen veiliger wil maken, pleit voor een vergevingsgezind fietspad.

Al deze mensen wenden hun invloed aan om iets in de buitenwereld te veranderen. En die fundamentele onderzoeker dan? Die verdiept zich al zijn halve leven in transporteiwitten, de moleculen die in elke cel de verbinding maken tussen binnen en buiten.

Het is herfst, transitie van een lange zomer buiten naar een winter binnen. Maar we laten ons niet weerhouden. We blijven erop uit trekken, mentaal, bijvoorbeeld met boek of laptop. Of fysiek, wandelend of op de fiets.

Wij wensen u een prachtig najaar!

COVER SCHEIDEND CVB-VOORZITTER **SIBRAND POPPEMA**

INHOUD

COVER **REYER BOXEM**

4
Handen uit de mouwen voor de alma mater
Sibrand Poppema kwam als student geneeskunde en verlaat de RUG vijftig jaar later als hoogste baas. Een afscheidsgesprek.

6
Column
Elmer Sterken, rector magnificus

7
Alumnus in het buitenland
Verenigde Arabische Emiraten

8
Van het gas af … hoe dan?
Econoom Machiel Mulder brengt realiteitszin in in het debat over energietransitie.

10
Alumnus schrijft boek

11
Ain Wondre Stad
Harry Niehof

12
Roken en recht
Bénédicte Ficq en Brigit Toebes strijden tegen een veelkoppige sluipmoordenaar.

15
Gewoon de aarde koeler maken
Justdiggit helpt te droge gebieden weer groen te krijgen.

16
Foto
World Press Photo

18
De lift tussen leven en dood
Transporteiwitten, de poort tussen binnen en buiten, leven en dood.

20
Ondernemende arts verbetert screening baarmoederhalskanker
Studenteninitiatief lijkt zakelijk succes te worden.

21
De spagaat van de clubwatcher
Hoe onafhankelijk is de voetbaljournalist die dag in dag uit een club volgt?

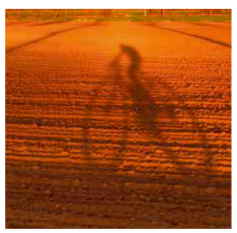

22
Fietsen tot je er (niet) bij neervalt
Verkeerspsycholoog Frank Westerhuis onderzoekt hoe de oudere fietser mobiel kan blijven.

24
Historisch besef in het debat over multiculturalisme
Historica Janny de Jong over samenleven met ruimte voor eigenheid.

26
Alumni Actief

27
Ubbo Emmius Fonds

30
Kop d'r bie en **Colofon**

32
Alumni Achteraf
kunstgeschiedenis

Hij kwam als student geneeskunde en verlaat de RUG op de kop af vijftig jaar later als hoogste baas. Een jongensdroom was het niet, de alma mater dienen. Maar **Sibrand Poppema** zag dat het beter kon en stroopte zelf de mouwen op. Een afscheidsgesprek.

Handen uit de mouwen voor de alma mater

Sibrand Poppema

24 juli 1949 geboren in Emmen
1968 diploma Ubbo Emmius Lyceum Stadskanaal
1968-1974 RUG-studie geneeskunde
1979 promotie RUG over de ziekte van Hodgkin
1979 research fellow Harvard Medical School, Boston, VS
1985 hoogleraar pathologie Groningen
1987-1995 hoogleraar en directeur medisch laboratorium University of Alberta, Edmonton, Canada
1999-2008 decaan medische faculteit RUG
2008-2018 voorzitter College van Bestuur RUG
privé getrouwd, twee zoons, een dochter, zes kleinkinderen

ELLIS ELLENBROEK REYER BOXEM

Regent het 's morgens dan wordt het de auto, maar als het kan neemt Sibrand Poppema de fiets naar Groningen. Stevig tempo. Kilometertje of 25 per uur. Geen trapondersteuning, elektrische fietsen zijn voor oude mensen. 69 is Sibrand, en een toonbeeld van een van de speerpunten van de RUG, *healthy ageing*. Als kind was het anders. Kleine Sibrand is veel ziek. Hij noemt het zelf een zegening. De dagen dat hij thuisblijft van school, kan hij lekker lezen.

Sibrand Poppema spreekt in de tegenwoordige tijd over zijn werk, als we elkaar ontmoeten, op een septemberavond, in zijn keuterboerderij in het Drentse Bunne. Het zijn de laatste weken als voorzitter van het College van Bestuur van de RUG. Bij het verschijnen van deze *Broerstraat 5* is hij afgezwaaid. Misschien vertrekt hij naar Canada. Het verrassende nieuws is een dag eerder naar buiten gekomen. Poppema heeft gesolliciteerd naar het presidentschap van een Canadese universiteit. Welke wil hij niet zeggen. Er zijn er vijf die een president zoeken. Van de longlist is hij doorgedrongen tot de shortlist. Aan een eerder verblijf in Canada heeft hij zijn tweede, Canadese, nationaliteit overgehouden. Toen nodig om subsidies binnen te halen, nu een pluspunt bij de sollicitatie. Al blijft de kans dat ze de Hollandse senior kiezen natuurlijk klein.

Emigreren

Als Poppema met vrouw en kinderen in 1987 naar Canada gaat, verdwijnt Groningen geleidelijk uit de gedachten. Twee jaar eerder is hij aan de medische faculteit van de RUG benoemd tot hoogleraar pathologie, nu wordt hij hoofd van een afdeling op de universiteit van Alberta. De Poppema's emigreren, Sibrand vindt dat hij niets meer in Europa heeft te zoeken. Tot een zieke schoonmoeder na acht jaar terugkeer wenselijk maakt. Zwitserland is dicht genoeg bij, slechts een uurtje vliegen van schoonmama. RUG-bestuurders uit de medische hoek, die lucht krijgen van plan Zwitserland, schrijven Poppema dat het niet eerlijk is dat hij Groningen niet overweegt. Het leidt tot twee aanbiedingen. Het bod dat het eerst op de mat ligt wint, besluit Poppema. Het wordt Groningen waar hij eerst hoofd wordt van de afdeling pathologie en daarna decaan van de medische faculteit, tot zijn benoeming als baas van de hele RUG, weer negen jaar later.

Hond

Sibrand Poppema staat bekend als een man die wil winnen. Daar maak je niet overal vrienden mee, beaamt hij. Pas las hij in een Amerikaans onderwijstijdschrift dat je, als hoogste boom in bestuurdersland, een hond moet nemen, wil je dat iemand je aardig vindt. Lachrimpels doen vermoeden dat Poppema niet erg geleden heeft onder weerstand links en rechts. Maar het noodgedwongen cancelen van een RUG-nevenvestiging in het Chinese Yantai heeft er toch ingehakt. Hij wil het onderwerp deze avond het liefst overslaan, noemt het een fout en een gemiste kans dat de Universiteitsraad afgelopen januari een streep zette door deze droom van hem.

Vergroten studiesucces

Over zijn voornaamste verdiensten als voorzitter van het College van Bestuur hoeft hij niet lang na te denken. Het vergroten van studiesucces. Tegenwoordig heeft 75 procent van de studenten na vier jaar een bachelorsdiploma. Als hij in 2008 aantreedt is dat minder dan vijftig procent, twintig procent haakt in het eerste jaar al af. Onder Poppema komen er meer contacturen, worden beruchte struikelvakken uitgebannen. En hij maakt zich persoonlijk sterk voor het – inmiddels RUG-breed ingevoerde – bindend studieadvies, dat bepaalt dat in het eerste studiejaar 45 van de 60 punten moeten worden gehaald.

Studenten van nu zijn een stuk tevredener over de RUG dan die van toen. Toch klagen ze ook in Groningen over studiedruk. Vorig jaar stelde de Landelijke Studenten Vakbond dat driekwart van de studenten emotioneel uitgeput is. Nogal wiedes, vindt Poppema,

Studenten van nu zijn een stuk tevredener over de RUG

als je altijd overal aan mee wilt doen, en continu op social media zit. Keuzes maken, en die telefoon wat vaker wegleggen, dat helpt. Voor hem geen Facebook of Twitter. Wel Instagram. Hij deelt er foto's van de kleinkinderen, de tuin, de kippen en van mooie RUG-momenten.

No mercy

Onder zijn voorzitterschap gaat de RUG de top 100 van de prestigieuze Shanghairanglijst in. Groningen komt in 2013 op 92 binnen en staat nu op 66. Met het sleutelen aan wetenschappelijke kwaliteit gaat Poppema al nadrukkelijk aan de slag als ze hem in 1999 vragen decaan te worden van de medische faculteit. Hij is net vijftig, wil nee zeggen, vindt zich er te jong voor. En hij zit zelf nog vol ambitie als onderzoeker. Maar als hij in een la een rapport vindt waarin staat dat de Groningse medische faculteit in onderzoek de zwakste van Nederland is, stroopt hij de mouwen op.

Decaan Poppema haalt topwetenschappers naar Groningen die het goede voorbeeld geven. Cisca Wijmenga, vooraanstaand hoogleraar genetica en later Spinozawinnares, is een van hen. Hij staat ook aan de wieg van de *tenure track*, de zware route die leidt naar een professoraat. Gehaat door velen, om de exorbitante eisen en de publicatiedruk. Geprezen door Poppema. Waar eerder kandidaten die het best konden likken hoogleraar werden, zijn er nu gelijke kansen voor iedereen. Wie de route neemt, kiest daar zelf voor. Wie struikelt had eerder kunnen stoppen. No mercy.

Cold turkey

Hij durft te stellen dat hij zelf een topwetenschapper was, op zijn vakgebied, leukemieën en lymfomen. Er is een tumor naar hem genoemd. Weliswaar alleen in Frankrijk en Wallonië, maar toch. Hij denkt nog dat ze hem in de maling nemen als hij op een Frans congres ineens *lymphome Poppema* ziet staan, maar het is serieus en staat nog steeds in de boeken als synoniem van het officiële *nodular lymphocyte predominant Hodgkin lymphoma.* Van alle kwaadaardige

Vervolg op pagina 6 →

tumoren in de lymfeklieren is een *Poppema* de meest goedaardige.
Lang combineert hij besturen met onderzoek. Elke vrijdag is hij op het lab. Hij heeft promovendi. De laatste publicatie dateert van 2013, hij weet het nog precies. Twee jaar daarvoor is hij cold turkey afgekickt van de medische wetenschap. Koos Duppen, medebestuurder in het RUG-college, is ziek en overlijdt. Sibrand Poppema neemt Duppens portefeuille erbij. Twee dingen naast elkaar doen kan nog wel, drie niet. Het spijt hem. Zeker bij zijn emeritaat. De weg om weer als onderzoeker aan het werk te gaan is afgesloten. Zeven jaar eruit is te lang voor een doorstart.

Canada

Het is al laat. Gerommel bij de deur. Twee honden stormen enthousiast de kamer binnen, gevolgd door Joke, al bijna vijftig jaar mevrouw Poppema. Haar werkdag zit erop. Ze is eigenaar van restaurant De Zeven Ossen in Eext. Vandaag is ze bestookt met vragen of ze al aan het pakken is voor Canada. Mocht het zover komen, dan gaan ze, met zijn tweeën. En anders heeft ze zelf ook nog wel een idee. Al heel lang droomt ze van een tocht van Vancouver naar Mexico. Op een trike. Met Sibrand achterop.

Ter gelegenheid van het afscheid kreeg Sibrand Poppema het Liber amicorum *Passion and Performance* aangeboden. Dit boek is te lezen op de website van de RUG: www.rug.nl/alumni/liber-amicorum-sibrand-poppema.pdf

STERKEN STELT

Geen paleisrevolutie, wel een nieuwe strategie

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Op 3 september mocht ik voor de achtste keer het Academisch Jaar openen in de Martinikerk. Dat is altijd bijzonder, maar deze keer nog meer, omdat het voor mij de laatste keer was. Aan het einde van dit academisch jaar neem ik namelijk afscheid als rector. Het liefst doe ik dat tijdens de festiviteiten half juni als we vieren dat de RUG 405 jaar bestaat. Een mijlpaal waar ik erg naar uitkijk. Daarna ga ik terug naar mijn oude faculteit. Kijken of ik het nog kan, onderwijs geven, onderzoek doen.

In mijn laatste jaar ga ik natuurlijk geen paleisrevolutie ontketenen, maar ik wil wel mijn persoonlijke bijdrage leveren aan onze nieuwe strategie voor 2020. Ik breng onderwerpen in die ik belangrijk vind, zoals internationalisering, onze verhouding met de regio en duurzaamheid. Zo zou ik graag zien dat we samen met onze partneruniversiteiten ervoor zorgen dat veel meer studenten een tijdje in het buitenland kunnen studeren. Dat we bijvoorbeeld hele groepen een periode hun eigen programma elders laten volgen.
Komend jaar besteden we extra aandacht aan het thema duurzaamheid. Tijdens de opening gaven Theunis Piersma en Sytze Pruiksma een prachtige muzikale voorstelling over wat trekvogels ons te vertellen hebben over de toestand van de aarde. Met dit eerbetoon lieten zij ons letterlijk horen hoe essentieel het is dat we de klimaatverandering serieus nemen. Als maatschappij, maar zeker ook als universiteit. In dat kader reiken we op 17 oktober een eredoctoraat uit aan de voormalige Secretaris-Generaal van de VN Ban Ki-moon, die een mondiale aanpak van de opwarming van de aarde tot een van zijn belangrijkste prioriteiten maakte en in 2015 de zeventien Sustainable Development Goals introduceerde. Onze wetenschappers werken volop mee aan diverse klimaatveranderingsvraagstukken en we zijn dan ook zeer vereerd dat het hoofdkwartier van het nieuwe *Global Center on Adaptation*, waarvoor wij samen met Rotterdam verantwoordelijk zijn, hier in Groningen wordt gevestigd. Ban Ki-moon zal op 17 oktober de officiële opening van dit klimaatcentrum verrichten.
Een ander belangrijk onderwerp dit jaar betreft de instellingstoets. In 2014 maakte ik de eerste ronde mee en komend voorjaar horen we of onze kwaliteit zodanig op orde is dat we een kwaliteitsaccreditatie voor de hele universiteit krijgen. Deze toets checkt of je als bestuurder voldoende zicht hebt op de kwaliteit van je onderwijs en onderzoek en of je in staat bent om jezelf telkens te verbeteren. Als je deze toets goed doorstaat, gaat men ervan uit dat je voortaan je kwaliteit zelf kunt controleren en verbeteren. Als dat lukt, kan ik de universiteit met een gerust hart overdragen aan mijn opvolger.

Wie mij opvolgt, wordt pas in 2019 bekend. Onder leiding van de Raad van Toezicht komt er een uitgebreide benoemingsprocedure met een sollicitatiecommissie. Uiteraard is het voor deze functie ook van belang dat de faculteiten de benoeming ondersteunen. Of de nieuwe rector een vrouw wordt, kan ik dus nog niet zeggen. Sinds de recente benoeming van een mannelijke College-voorzitter is de roep om een vrouwelijke rector wel luider geworden. We zullen het zien.

Elmer Sterken, rector magnificus

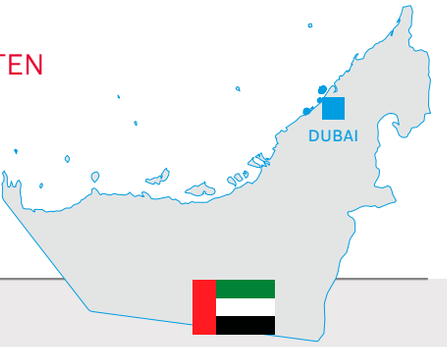

FRANKA HUMMELS SHUTTERSTOCK.COM

BUITENLAND

Dubai Judicial Institute

Meer informatie over *Emirates Law Business & Practice* op: www.emirateslaw.ae.

Wie een bijdrage wil leveren aan het blad, kan schrijven naar editorial@dji.gov.ae.

SOGOL KAVEITY

'Dubai is een internationale juristenhub'

Het leiden van een juridisch tijdschrift in Dubai was geen langgekoesterde ambitie van Sogol Kaveity (35), alumna rechten 2014. Toch zou je dat wel denken, zo goed past haar die rol.

Het begon ermee dat ze naast haar werk, als griffier bij de rechtbank in Utrecht, een deeltijdopleiding rechtsgeleerdheid aan de RUG volgde. Ze legde nadruk op crimineel recht, waar ze ook in haar werk mee te maken had, vond het leuk en was er goed in.

Haar masterscriptie viel op, waarop ze een uitnodiging kreeg van Dubai Government voor een evenement dat werd georganiseerd in samenwerking met de Nederlandse justitie. In de smalltalk die bij zo'n bijeenkomst hoort, vroeg ze zich hardop af waarom er in de Emiraten voor de vele expats geen juridisch tijdschrift was om hun kennis over het lokale recht te verdiepen. Wat bleek? De directeur van het Dubai Judicial Institute, een overheidsinstelling die de rechterlijke macht in de Verenigde Arabische Emiraten opleidt, liep al langer met dezelfde gedachte rond. Hij nodigde haar uit samen met hem de mogelijkheden voor zo'n blad te verkennen. Omdat haar oorspronkelijk Iraanse familie al decennia ook in Dubai verbleef, was haar antwoord snel gevormd.

Na een aanloopfase van ruim een jaar verscheen begin 2016 voor het eerst *Emirates Law Business & Practice*, onder de vlag van de Londense uitgever LexisNexis, maar ondergebracht bij het Dubai Judicial Institute. Als editor heeft Kaveity de inhoudelijke leiding. Zo maakt ze precies het blad dat ze voor ogen had: een baken van informatie voor juristen. 'Dubai is een internationale juristenhub. Er is hier zo veel kennis en informatie. Als we die verzamelen, kunnen we een blad maken dat ook buiten de Emiraten relevant is.'

Ze heeft inmiddels tien edities uitgebracht, met elk een ander thema, bijvoorbeeld 'de bouw' of *'finance'*. Ze pluist zo'n thema vooraf helemaal uit om te bepalen welke verhalen en auteurs niet mogen ontbreken. Maar ze is ook blij als auteurs zich zelf bij haar melden. 'Mensen zeggen me dat ze het blad echt als naslagwerk gebruiken. Alle artikelen hebben een kolom met relevante wetsartikelen. Daar wordt goed gebruik van gemaakt. Dit was precies wat we wilden, dat mensen het magazine in de kast zouden zetten en bewaren.'

Behalve artikelen over het thema brengt Kaveity ook elke editie een verhaal over mensenrechten. En nu maakt ze zich op voor een grote campagne over dat onderwerp. 'Vrouwen die als dienstbodes uit bijvoorbeeld de Filipijnen hierheen komen, willen en moeten we beschermen. In de Verenigde Arabische Emiraten zijn de wetten op dit vlak goed, maar deze buitenlandse werknemers kennen die wetten niet of ze zijn bang hun werk te verliezen als ze klagen. Met de campagne gaan wij hen informeren. Dat hun werkgever hun paspoort bijvoorbeeld niet mag innemen. Wij gaan ze vertellen wat ze kunnen doen als dat toch gebeurt. Dubai en de internationale cultuur hier, waarin respect hoog in het vaandel staat, bevallen mij goed. Ik ben blij dat ik op deze manier een bijdrage kan leveren aan dit zich snel ontwikkelende land.'

'EXPERIENCING AUTUMN, SPRING AND SUMMER IN THE SAME DAY IS POSSIBLE IN THE NETHERLANDS'

STELLING **BEATRIZ CALVO GONZÁLEZ** FACULTY OF SCIENCE AND ENGINEERING

‘De energietransitie is qua grootte vergelijkbaar met de wederopbouw,’ zei premier Rutte vorige maand op Prinsjesdag. **Machiel Mulder**, gepokt en gemazeld in de energie-economie, probeert wat realiteitszin in te brengen. Zijn kennis en adviezen vinden gretig aftrek, tot in de ministeries.

JURGEN TIEKSTRA

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/MACHIEL.MULDER

Van het gas af … hoe dan?

Zoals het een wetenschapper betaamt, is Machiel Mulder een nuchtere denker. Hij is sinds 2013 hoogleraar Regulering Energiemarkten, en dat geeft hem een prima podium om af en toe wat realiteitszin in te brengen in het Nederlandse debat. Prima, zegt hij, dat het kabinet uiterlijk in 2030 alle kolencentrales gesloten wil hebben. Maar netto brengt dat de uitstoot van CO_2 niet terug. Dat komt door het Europese handelssysteem in emissierechten (ETS). Door de sluiting van de kolencentrales hier kunnen de betrokken energiebedrijven hun rechten doorverkopen, waardoor de uitstoot elders in Europa toeneemt.

Meer gasimport

Ook ontnuchterend: nog voor de zomer presenteerde Mulder, samen met collega-onderzoeker José Luis Moraga, een studie waarin hij voorspelt dat Nederland in 2050 nog onverwacht veel gas nodig heeft. Als we doorzetten met de geplande elektrificering van het wegvervoer en de verwarming van huishoudens door middel van warmtepompen, dan neemt de stroomvraag zo sterk toe dat het aantal windmolens en zonnepanelen nooit voldoende kan zijn. Tegelijk sluit in 2030 ook het Groninger gasveld. Daardoor neemt het belang van gasimport flink toe, met name uit Rusland en het Midden-Oosten.

Zijn studie wordt nagerekend op de betrokken ministeries in Den Haag, hoorde Mulder. ‘Dat vinden we heel fijn. In het rapport hebben we bewust alle vooronderstellingen in tabellen opgenomen, met het idee dat het helemaal transparant moet zijn.’ Ook ligt het onderzoek op tafel tijdens de huidige besprekingen tussen bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties die eind dit jaar moeten uitlopen op het Klimaatakkoord. Eric Wiebes, minister van

Economische Zaken, wil tegen die tijd een lijst met concrete maatregelen in de strijd tegen de klimaatverandering.

Leveringszekerheid

De minister kent hij nog van vroeger. 'Wiebes was ooit hoofd van de afdeling Marktwerking van het Ministerie van Economische Zaken. Ik werkte toen als hoofd van de afdeling Energie bij het Centraal Planbureau. Dus ik kwam hem weleens tegen.' Dat waren heel andere tijden. De reductie van de uitstoot van koolstofdioxide stond nog niet hoog op de agenda. En het idee dat het Groninger gasveld gesloten kon worden, was eenvoudigweg ondenkbaar.

'Eind jaren negentig was het grote vraagstuk vooral de leveringszekerheid', vertelt Mulder: 'Hebben we in de toekomst nog genoeg olie en gas? Het milieu als onderwerp was er wel, maar het was een klein groepje dat zich daarmee bezighield. Ik herinner me dat ik begin 2000 voor het Ministerie van Economische Zaken een studie deed over de leveringszekerheid: wat moesten we bijvoorbeeld doen met het Groninger gas? De aardbevingen waren niet aan de orde. Het ging toen om het bewaren van gas voor later, om te voorkomen dat we te veel gas zouden moeten importeren uit het buitenland. Om die reden werd bewust een beleid ingezet om de productie van 'Groningen' te plafonneren. Maar alléén vanwege de leveringszekerheid.'

Schadevergoedingen

De wind is sindsdien gedraaid. Mulder zag het niet aankomen dat de Groninger gaskraan toegedraaid zou worden. 'Ik werd heel erg overvallen door het besluit. Ik vraag me ook af of het verstandig is om te doen. Het gevoel is: we moeten van het gas af, laten we beginnen zo snel mogelijk de Groningse productie te stoppen. Dan hebben we bovendien geen aardbevingsrisico's meer en hoeven we minder huizen te herstellen. Dat klinkt heel goed, maar de pointe van onze studie is juist: we hebben wél gas nodig. Dus moeten we meer gaan importeren, wat leidt tot hogere risico's en tot meer kosten. Ik had zelf gedacht: verlaag de productie wat, en compenseer de Groningse regio ruimhartig. Maar de regering wil zuinig zijn met de schadevergoedingen en de hele productie stopzetten. Ik begrijp dat niet helemaal.'

Op 22 en 23 november leidt Machiel Mulder in Den Haag een tweedaagse masterclass, met de titel: *Van het gas af... hoe dan?* De doelgroep zijn mensen uit de overheid, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Want wat vergt het om Nederland te ontkoppelen van het gas? In de masterclass wordt dat multidisciplinair bekeken: zowel technisch, economisch, qua ruimtelijke ordening, juridisch als psychologisch. Want onder Nederlanders leeft ook een verzet tegen deze grote herinrichting van onze energiehuishouding.

FOTO PETER WASSING

Machiel Mulder (1960, Schoonebeek) doet al ruim twintig jaar onderzoek op het gebied van energie en energiemarkten. Sinds 2013 is hij aan de RUG hoogleraar Regulering Energiemarkten. Begin jaren tachtig studeerde hij Economie en Filosofie in Groningen. Later werkte hij onder meer voor het Centraal Planbureau (CPB) en de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Als voorzitter van de Benelux Association for Energy Economics was hij in juni 2018 gastheer van een grote internationale conferentie in Groningen over energie-economie. In november leidt Mulder in Den Haag de tweedaagse masterclass 'Van het gas af. hoe dan?' www.rug.nl/ugbs-vanhetgasaf Ook is hij kerndocent in het executive programma 'Energietransitie'. www.rug.nl/ugbs-energy

'Ik werd heel erg overvallen door het besluit de Groninger gaskraan toe te draaien'

Emissierechten

Het hoogste doel is uiteindelijk minder uitstoot van CO_2. Wat zijn de maatregelen die Machiel Mulder zelf tabula rasa zou voorstellen? Allereerst noemt hij het Europees handelssysteem in emissierechten. 'Daaronder valt bijna vijftig procent van alle CO_2-emissies: van de elektriciteitssector, van de chemie, van de metaalindustrie. De enige effectieve oplossing is het plafond van het beschikbare aantal emissierechten verlagen. Dat gebeurt ook: het Europees Parlement heeft besloten dat het jaarlijks met 2,2 procent verlaagd wordt. Als je het plafond verlaagt, zijn er minder emissierechten beschikbaar en móet er gewoon op de uitstoot van CO_2 worden bespaard.'

Huizen isoleren

Daarnaast moet het gasverbruik verminderd worden, met name door het energiezuiniger maken van woningen. 'Dat moet nog veel grootschaliger dan nu gebeuren. Nieuwbouwwoningen zijn echt al veel zuiniger dan oudere huizen, maar het probleem ligt bij die bestaande woningen. Hoe krijg je woningen uit de jaren '20 en '30 zuinig? Als je een warmtepomp wil gebruiken, moet je niet al te veel warmte nodig hebben om het huis warm te krijgen. Dat betekent dat je die huizen heel sterk moet isoleren. Maar dat kan bij veel oude huizen moeilijk. Als je geen spouwmuur hebt, moet je er tegen de buitenkant misschien een laag tegen aanplakken. Technisch kan het, maar je praat over tienduizenden euro's per woning. Alleen al voor isolatie.'

Lobby auto-industrie

En ook auto's moeten minder uitstoten. Mulder werkte in het verleden als adviseur van het Europees Comité van de Regio's in Brussel. Toen ondervond hij aan den lijve de beruchte lobby van de auto-industrie. 'Steeds als er een pleidooi was om de uitstootnormen te verlagen, kwamen er dramatische verhalen dat dat onmogelijk was, dat ze meer tijd nodig hadden, dat de concurrentiepositie zou verslechteren. Die uitstootnormen kunnen technisch gezien veel strakker. Dat is niet eens zo heel veel duurder. De Duitse autofabrikanten hebben daar tien, vijftien jaar tegen gelobbyd en hebben ook nog met de tests gesjoemeld. Daar kan ik me echt boos over maken. Dat is een kwestie van je maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen.'

VOOR NOG MEER BOEKEN VAN ALUMNI:

WWW.RUG.NL/ALUMNI/BOEK

Thomas Leerink (1988) / biologie 2012
Gek op Trek
Speels leren over wad- en weidevogels en hoe je onderzoek naar ze doet.
WWW.BORNMEER.NL € 15,–

Alex Bakker (1968) / geschiedenis 1994
Transgender in Nederland: Een buitengewone geschiedenis
Hoe de beeldvorming veranderde.
WWW.BUA.NL € 24,90

Zoë Papaikonomou (1982) / geschiedenis 2005
'Heb je een boze moslim voor mij?'
Over inclusieve journalistiek. Zie ook pagina 24 en 25.
WWW.AUP.NL € 24,95

Barbara Bahtiar (1963) / Frans 1987
De rozen van het Alhambra
Een reis door rozentuinen en theetuinen.
WWW.BRAVENEWBOOKS.NL € 21.93

Wessel Dijkstra (1986) / geschiedenis 2015
De kleine geschiedenis van Groningen voor dummies
Beknopt overzicht rijke geschiedenis Stad.
WWW.DUMMIES.NL E-book € 7,99

Jan Jongeneel (1938) / theologie 1965
Nederlandse zendingsgeschiedenis
Deel II: Ontmoeting van protestantse christenen met andere godsdiensten en geloven (1917-2017)
WWW.BOEKENCENTRUM.NL € 42,50

Klaas Tippe (1972) / promotie geschiedenis 2010
Bevochten bestaan
Strijd om de reformatie van kerk en samenleving in Staphorst en Rouveen, 1560-1700
WWW.DEBANIER.NL € 29,95

David Vlietstra (1978) / psychologie 2002
Willy Bloem en de duistere cowboy
Deel 2 spannende jeugdserie over een jongen in het Wilde Westen. >9 jr
WWW.CLAVISBOOKS.COM € 14.95

Tecla Goossens (1963) / algemene letteren 1988; wijsbegeerte 2012
Leiderschap in ontwikkeling
Eerste Nederlandstalige studieboek over leiderschap voor het HO.
WWW.NOORDHOFFUITGEVERS.NL
€ 45,25

Jacobine Gelderloos (1985) / theologie 2012, promotie 2018
Sporen van God in het dorp: Nieuwe perspectieven voor kerken op het platteland
Publieksversie proefschrift over de sociale rol van dorpskerken.
WWW.BOEKENCENTRUM.NL € 14,99

Justin Kroesen (1975) / theologie, filosofie en kunstgeschiedenis 1999, promotie 2003
De Friese Elfkerkentocht
Elf karakteristieke kerken met een gaaf gebleven protestants interieur. (drietalig)
WWW.WIJDEMEER.NL € 14,95

Marc Entrop (1971) / Nederlands 2000
Entropie in de Oost
Brieven van twee broers Entrop over hun aangrijpende tijd langs de Birma-spoorlijn.
WWW.SHBSS.ORG € 15,00

Benno Leemeijer (alias Bounder) (1958) / sociale geografie 1982
Bushalteverhalen
Bijzondere combinatie van fictie en realiteit in foto's en verhalen.
WWW.JOUWBOEK.NL € 21,95

Barbara Scholten (1971) / technische bedrijfswetenschappen 1997
De woonbootbende
Roef woont met zijn familie op een woonboot in de stad. (8-10 jaar)
WWW.PLOEGSMA.NL € 12,99 / E-book € 7,99

Esther Thole (1973) / scheikunde 1996
Makers van het leven
Hoe wetenschappers levens bouwen in het lab.
WWW.MAVENPUBLISHING.NL
€ 22,50 / E-book € 10,00

Franka Hummels (1978) / geschiedenis 2004 en Karin Sitalsing
En dan nu het goede nieuws:
Journalistieke verhalen die je dag beter maken.
WWW.ATLASCONTACT.NL € 14,95

Hildebrand de Boer (1955) / kunstgeschiedenis en klassieke archeologie 1981
Voor eeuwig vrij: Eerebegraafplaats Bloemendaal
Gedichten over de zinloosheid van oorlog en geweld, het verlangen naar vrede en vrijheid. Met foto's van de Eerebegraafplaats.
WWW.SCHAEP14.NL € 15,00

Harry Niehof (64)
muzikant – zingt in het Gronings – en leraar Engels aan Hogeschool Van Hall Larenstein Leeuwarden; www.harryniehof.nl; studeerde Engels van 1972 tot 1980; trad op bij het afscheid van College-voorzitter Sibrand Poppema in de Martinikerk op 27 september jl.

speciale plek
Visserstraat 13 (Latteringegasthuis) waar hij als student woonde

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

ELLIS ELLENBROEK ELMER SPAARGAREN

'Ik wist: Shit, die brandweer is voor ons'

'Ik heb heel lang in een kraakhuis gewoond. Er woonden iets van tien mensen, onder wie drie junks. Twee van die junks waren heel lawaaiig, dat was vervelend. Maar die andere was eigenlijk wel okay, hij zat voornamelijk de hele dag te schaken. Hij had zijn habits aardig onder controle. Alleen zat hij soms zonder geld. Je had in die tijd cheques waarmee je geld kon halen bij het postkantoor, ik geloof tot vijfhonderd gulden. Kascheques heetten die, nu weet ik het weer. Ze kwamen in onze gezamenlijke brievenbus waar iedereen zijn post bij elkaar zocht. Af en toe was er een gestolen. Dan wist je hoe laat het was. De junk heeft er ook een keer een van mij gejat. Ik ben naar hem toe gegaan en hij bekende gelijk. Hij heeft me ook terugbetaald. Misschien wel met de kascheque van iemand anders inderdaad.

Een keer hadden we een feestje in de tuin waarbij we een vuurtje hadden gestookt. Ik moest toevallig naar mijn kamer om iets op te halen. Mijn kamer was achter in het huis, boven, en keek uit op de Hoekstraat. Daar zag ik de brandweer staan met grote ladders. Ik wist: Shit, dat is voor ons! Ik als een gek naar beneden. Dat vuur moest uit! Met water en zand hebben we het met zijn allen snel gedoofd. De ladders kwamen boven de daken uit, maar wij zaten fluitend een biertje te drinken. De brandweerlieden kwamen aan de deur. Of ze even binnen mochten kijken. Het was toen al zo dat je moest betalen als de brandweer onnodig uitrukte. Vreemd genoeg zagen ze niets meer van ons vuur, dat nog maar net uit was. Misschien dachten ze: We vinden het wel best. En ze vonden het waarschijnlijk ook wel leuk om eens in zo'n studentenhuis te kijken. Het liep dus met een sisser af.'

'DWARSLIGGERS HOUDEN DE TREIN OP DE RAILS' (FRANS HIDDEMA)
STELLING **DORIEN VAN GINKEL** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

‘De tabaksindustrie is crimineel’, zegt RUG-alumna en strafadvocate **Bénédicte Ficq**. ‘Met het oog op het kinderrechtenverdrag doet de overheid te weinig om roken te ontmoedigen’, zegt hoogleraar internationaal gezondheidsrecht **Brigit Toebes**.

FRANKA HUMMELS FOKSUK

WWW.RUG.NL/INBEELD-BTOEBES

Roken en recht

‘De tabaksindustrie is crimineel’, dat is nogal een stelling, maar Bénédicte Ficq meent er elke letter van. Ze weet dat dat op het eerste gehoor vergezocht klinkt. ‘Maar als je er een aantal gedachtenexperimenten op loslaat, snappen de meeste mensen precies wat ik bedoel: Zou je een nieuw product, waarvan je weet dat het alleen al in Nederland leidt tot een miljoen zieken en jaarlijks twintigduizend doden – één dode per half uur – willen toelaten op de Nederlandse markt? Stel dat je die gevolgen direct zou merken, en niet pas over vijftien jaar. Dan zouden de mensen die dat product op de markt brengen direct worden aangehouden. Toch kun je nu gewoon bij de supermarkt iets krijgen waarvan je weet dat twee op de drie kopers er ernstig ziek van zal worden. Bizar.’

Industrie

Daarom klaagt Ficq namens een aantal rokers de tabaksindustrie aan. Die lokt mensen moedwillig in een verslaving, meent zij. En ze staat daarin niet alleen. Ze vindt onder meer alle ziekenhuizen, waaronder het Groningse UMCG en het grootste kankerziekenhuis van Europa, het Anthoni van Leeuwenhoek, aan haar zijde. En alle fysiotherapeuten. De gemeente Amsterdam enzovoort.

Brigit Toebes juicht toe wat Ficq doet. Hoewel ook zij streeft naar een rookvrije wereld, is ze terughoudender dan Ficq, die zich richt op de industrie. Toebes kijkt naar instrumenten die de overheid kan inzetten en die doorgaans vooral ingrijpen in het leven van de rokers. Ze wil de verschillende belangen afwegen: ‘In Maleisië riskeer je een grote boete én gevangenisstraf als je op een perron een sigaret opsteekt. Willen we dat? Of zijn we dan op weg naar een politiestaat?’

Kinderen

Ook Toebes waagt zich aan een gedachtenexperiment. ‘Als we het erover eens zijn dat je in de buurt van een baby niet moet roken, ook niet in huis, hoe ga je dan handhaven? Komt de politie bij je thuis? Hoe ver wil je gaan?’ Dat weet ze zelf ook niet precies, en dat is haar taak ook niet als hoogleraar. Maar

‘Je gaat je niet anders gedragen en je kunt gewoon je werk nog doen. Maar je gaat er wél aan dood.’

de Nederlandse overheid loopt achter, zegt ze. De landen om ons heen hebben maatregelen die bewezen goed werken. Over een paar zaken is ze daarom zeer resoluut: Wat haar betreft komt er zo snel mogelijk een verbod op roken op het speelplein, de sportclub of elke andere plek waar kinderen samenkomen. Ook hekelt Toebes de verkoop van tabak in de supermarkt. In een wijde omtrek van scholen moet je dat niet doen, vindt zij. En roken in de auto met een kind aan boord zou ook verboden kunnen worden, al is het een inbreuk op het privéleven, want bijvoorbeeld Italië en het Verenigd Koninkrijk hebben daar al positieve ervaringen mee.
Toebes beroept zich onder meer op het kinderrechtenverdrag. Dat wordt wereldwijd breed gedragen en stelt dat kinderen recht hebben op gezondheid. Je móet ze dus volgens dat verdrag tegen de gevolgen van roken beschermen.

Verslaving

Ook in Ficqs betoog spelen kinderen een belangrijke rol, omdat de meeste mensen die beginnen met roken veertien of vijftien jaar oud zijn. Kinderen, dus, nog. In de eerste opzet van haar strafzaak tegen de tabaksindustrie wilde het Openbaar Ministerie niet tot vervolging overgaan. Onder meer omdat rokers, volgens het OM, niet zonder meer slachtoffers zijn, maar ook een vrije wil hebben. ‘Maar hebben kinderen die verantwoordelijkheid wel? Die roken een paar peuken en zijn daarna verslaafd.’
Bovendien is de industrie er juist op uit mensen hun vrije wil zo snel mogelijk te ontnemen, meent Ficq. ‘Als je verslaafd bent, is er immers helemaal geen sprake meer van vrije wil. En tabaksproducten zijn met opzet zo ontwikkeld dat je er zo snel mogelijk aan verslaafd raakt.’ Dat wil Ficq in haar rechtszaak uitgebreid gaan bewijzen.
Ze kan onmogelijk lichtzinnig doen over tabaksverslaving. Het is volgens haar de ergste verslaving die er is. Andere verslavingen komen in omvang niet eens in de buurt, vindt ze. Je kunt bijvoorbeeld prima met regelmaat alcohol drinken zonder verslaafd te raken. Met roken is dat onmogelijk. Of kijk naar de sterftecijfers: aan alcohol sterven jaarlijks tegen de zeventienhonderd mensen. Veel, maar veel minder dan de eerder genoemde twintigduizend rokers. ‘Dat veel mensen niet zien hoe heftig een tabaksverslaving is, komt omdat de gevolgen van de verslaving niet direct zichtbaar zijn. Je gaat je niet anders gedragen en je kunt gewoon je werk nog doen. Maar je gaat er wél aan dood.’

Brigit Toebes (1969) studeerde rechten in Utrecht, waar zij in 1998 promoveerde bij het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten. Zij werkte onder meer als jurist bij het T.M.C. Asser Instituut en de Raad van State in Den Haag en als docent in Kopenhagen en aan de universiteit van Aberdeen. Sinds 2012 is zij verbonden aan de sectie Internationaal Recht van de RUG, waar zij per september 2013 benoemd werd tot universitair hoofddocent en Rosalind Franklin Fellow.

Bénédicte Ficq (1957) studeerde rechten in Groningen en werd daarna strafpleiter in Amsterdam. Als advocaat in geruchtmakende strafzaken haalt zij geregeld de media. Het meest recent vanwege haar aangifte tegen de tabaksindustrie. Ze werkt bij het in 1992 opgerichte advocatenkantoor Meijering Van Kleef Ficq & Van der Werf, sinds 2017 Ficq & Partners Advocaten. Over dit kantoor werd najaar 2017 de documentaireserie ‘De Verdediging’ uitgezonden.

Accijnsen

Toebes benadrukt dat tabaksverslaving tegenwoordig vooral arme mensen treft. Ze hebben, ook om allerlei andere redenen, een levensverwachting die zeven jaar lager is dan gemiddeld. Ze vindt die ongelijkheid onaanvaardbaar.
Je moet dit soort data meewegen in je beleid, vindt Toebes. Zo is ze groot voorstander van hoge accijnzen. Groot-Brittannië eist bijvoorbeeld tien procent, maar Nederland slechts 6,7. Echt dure sigaretten laten wel degelijk meer mensen stoppen. Meteen doen dus, al ontstaat dan wel een ander probleem: een deel van de rokers zal níet kunnen of willen stoppen en als zij arm zijn, worden zij door zulke maatregelen nog armer. Voor hen maken die extra accijnseuro’s een groot verschil. Die mensen moet je dan wel helpen, vindt Toebes, want ook volgens haar is tabaksverslaving een ziekte en geen eigen keus. Wereldwijd ziet ze dat dat besef groeit.

Tabaksverdrag

Toebes is blij dat nu ook de World Health Organisation, de gezondheidstak van de Verenigde Naties zijn tanden laat zien. De WHO heeft een heel scala aan juridische mogelijkheden, maar omdat de organisatie vooral uit artsen bestaat, werden die nauwelijks ingezet. Totdat onder leiding van Gro Harlem Brundtland, voormalig premier van Noorwegen, het tabaksverdrag tot stand.
Dat verdrag heeft inmiddels zijn vruchten afgeworpen. Toen Australië begon met neutrale verpakkingen voor sigaretten, in een kleur waar kinderen van walgen, klopten een aantal tabaksproducerende landen aan bij de World Trade Organisation. De Australische maatregel zou een handelsbelemmering zijn. Het was geen gemakkelijke zaak, en het heeft jaren geduurd, maar uiteindelijk besloten de juristen bij de WTO onder meer op basis van het tabaksverdrag dat Australië verder mocht op de ingeslagen weg. En andere landen dus ook. De tekst laat weliswaar nog veel ruimte voor interpretatie, maar met het tabaksverdrag stelt de VN in ieder geval alvast duidelijk dat tabak schadelijk en dus onwenselijk is.

Eredoctoraat voor Ban Ki-moon

De RUG verleent op 17 oktober een ere-doctoraat aan voormalig secretaris-generaal van de Verenigde Naties Ban Ki-moon. Rector Magnificus Elmer Sterken heeft de Zuid-Koreaan hiertoe voorgedragen vanwege zijn prestaties als voorzitter van de Global Commission on Adaptation, zijn grote maatschappelijke verdiensten op gebied van vrede en veiligheid, en in het bijzonder de totstandbrenging van het VN Klimaatakkoord van Parijs.

WWW.RUG.NL/BAN-KI-MOON

Campagnes als Stoptober splijten samenleving

Hoe subtiel ook, steeds opnieuw benadrukt de overheid onze eigen verantwoordelijkheid voor gezondheid en leefstijl. Sociaal-psycholoog Susanne Täuber bestudeerde de invloed van die moraliserende campagnes op de 'winnaars', de sporters of niet-rokers die aan de gezondheidsnorm voldoen. Ze schrok van de resultaten: de nieuwe sociale norm ('gij zult gezond en verantwoord leven') zet mensen tegen elkaar op.

WWW.RUG.NL/OVERHEIDSCAMPAGNES

MOOC's

Ook een gratis online cursus volgen bij de RUG? Er zijn dit jaar weer nieuwe MOOC's (Massive Open Online Course) om aan te beginnen, zoals: Protecting Health Data in the Modern Age (Launch Date: 5 November 2018); Inleiding Nederlands Recht (Startdatum: 19 november 2018); Introduction to Dutch (Launch date: 19 November 2018) en The Scientific Revolution: Discovering the Roots of Modern Science (Launch date: 3 December 2018). Meer MOOC's en informatie op WWW.RUG.NL/KOPDRBIE

Ontdekking Ben Feringa

Ben Feringa heeft met Chinese collega's een simpel te maken maar zeer veelzijdig polymeer ontwikkeld: het breekt niet onder druk, is oprekbaar tot wel 150 keer de oorspronkelijke lengte, krassen erop herstellen vanzelf bij kamertemperatuur en ook is het als lijm te gebruiken en bio-afbreekbaar. Het werk werd verricht in Shanghai, aan het Feringa Nobel Prize Scientist Joint Research Center van de East China University of Science and Technology (ECUST) waar Feringa sinds 2016 buitengewoon hoogleraar is.

WWW.RUG.NL/ONTDEKKING-BEN-FERINGA

FOTO ELMER SPAARGAREN

Rede Alumnus van het Jaar

'Het zijn tumultueuze tijden. Niet alleen Groningen schudt –letterlijk- op de grondvesten, de hele wereld doet dat ook', aldus Alumnus van het Jaar Carolien de Bruin. Ze was een van de sprekers tijdens de Opening van het Academisch Jaar op 3 september j.l. Daar overhandigde rector Elmer Sterken haar de 'Athena Noctua', het door beeldend kunstenaar Wia van Dijk ontworpen uiltje. In een bevlogen speech moedigde De Bruin studenten aan hun talenten te gebruiken om voor verandering te zorgen. De toekomst van de volgende generaties staat volgens haar op het spel als er geen drastische veranderingen komen op het gebied van economie en milieu. Zelf probeert ze met haar adviesbureau C-Change investeerders en bedrijfsleven de zeventien doelen van de Sustainable Development Goals van de VN te helpen bereiken. Ze riep de universiteit op haar studenten de kritische denkers te maken die nodig zijn bij het verwezenlijken van deze doelen in een wereld vol 'fake news'.
De redes uitgesproken tijdens de Opening van het Academisch Jaar zijn te lezen op WWW.RUG.NL/OPENING-ACADEMISCH-JAAR-2018.

The ABC of Modern Biography

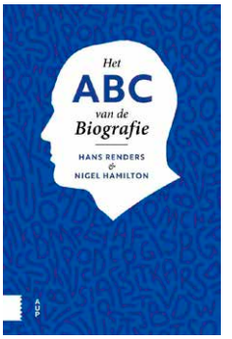

De Amerikaanse biograaf Nigel Hamilton, die in 2016 promoveerde aan de RUG, schreef met zijn promotor Hans Renders *The ABC of Modern Biography*. Het boek behandelt lemmagewijs onder meer genres, invalshoeken en bekende biografen en bevat een uitgebreid personenregister. Hamilton is auteur van prijswinnende biografieën, waaronder die van John F. Kennedy en van Bill Clinton en zijn dissertatie *Roosevelt versus Churchill. Bevelhebbers in oorlog - 1943*. Hans Renders is hoogleraar Geschiedenis en Theorie van de Biografie en directeur van het Biografie Instituut van de RUG.

WWW.AUP.NL € 29,95

Ciska Wijmenga en Bart van Wees koninklijk onderscheiden

Deze zomer werden zowel Bart van Wees als Ciska Wijmenga, beiden Spinozawinnaar in respectievelijk 2016 en 2015, benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hoogleraar Technische Natuurkunde Bart van Wees (1961) wordt beschouwd als een van de beste natuurkundigen ter wereld. Hij is een briljante wetenschapper op het uiterst complexe gebied van de elektrische geleding in nanostructuren en voerde pionierswerk uit op het nieuwe vakgebied van de spintronica. Cisca Wijmenga (1964), hoogleraar Humane Genetica aan de Faculteit Medische Wetenschappen/UMCG, geldt als een vooraanstaand wetenschapper, die in belangrijke mate heeft bijgedragen aan het begrip van de genetica van complexe, veelal chronische, aandoeningen, in het bijzonder glutenintolerantie (coeliakie).

Terwijl onze gazonnetjes net zijn bijgekomen van de hitte van afgelopen zomer, worden elders ter wereld bevolkingsgroepen in hun bestaan bedreigd door de opwarming van de aarde. Justdiggit zet zich in om mondiaal probleemgebieden groener te maken en daarmee vruchtbaarder én uiteindelijk koeler. Alumna Lieke Hulshof (26) werkt als projectcoördinator in Tanzania.

KIRSTEN OTTEN JUSTDIGGIT

DUURZAAMHEID

WWW.JUSTDIGGIT.ORG

Gewoon de aarde koeler maken

Na haar bachelor Sociale Geografie in Groningen en de master Urban Sociology aan de UvA, werkte Lieke Hulshof anderhalf jaar bij een call center. 'In die periode brak ik mij het hoofd over welk carrièrepad ik moest kiezen. Een kantoorbaan zou het in elk geval niet worden, wel wou ik bijdragen aan een betere wereld en bezig zijn met duurzaamheid. Mijn hart zei: "Ga op pad, ga naar Afrika!"'

Ze volgde haar hart en solliciteerde bij Justdiggit, waarvoor ze sinds december 2017 aan het werk is in Tanzania, in de Dodoma-regio. En hoewel het niet altijd makkelijk is om een van de weinige westerlingen ter plekke te zijn, is ze blij met haar keuze: 'In zes maanden tijd heb ik meer geleerd over mezelf dan de afgelopen jaren in Nederland.'

Een van de slogans van Justdiggit luidt: 'Als we de aarde kunnen opwarmen, dan kunnen we haar ook weer afkoelen.' Onder andere Desmond Tutu en André Kuipers zetten zich in voor deze non-profit organisatie, die samenwerkt met MetaMeta (Wageningen UR). Haar doel wil de organisatie behalen door in probleemgebieden, in nauwe en duurzame samenwerking met lokale initiatieven en bevolking, te werken aan het herstel van de bodem. Want, als gevolg van hitte en droogte wordt het schaarse regenwater er niet meer opgenomen – het verdampt of veroorzaakt overstromingen, waardoor de laatste resten vruchtbare grond wegspoelen. Justdiggit ondersteunt de boerenbevolking in het gebruik van verschillende technieken om het land groener te krijgen.

Aan een van die technieken, het letterlijk openscheppen van de aarde, is de naam ontleend. In Kuku (Kenia) heeft de Masai-gemeenschap de afgelopen twee jaar 72.000 halvemaanvormige gaten gegraven in zwaar gedegradeerde grond. Deze *waterbunds* houden verdere erosie tegen en vangen regenwater op dat vervolgens in de bodem kan trekken. Dit is essentieel om de vegetatie te herstellen. Inmiddels is dankzij deze methode 800 hectare succesvol vergroend. En terwijl het landschap zich herstelt, zaaien en oogsten de Masai-vrouwen grassen en runnen een zadenbank, waarmee inkomsten genereerd worden.

Het Tanzaniaanse project van Hulshof richt zich nu nog vooral op een andere methode, die in de lokale taal 'kisiki hai' wordt genoemd, 'levende stronk'. In het Nederlands spreekt men over verantwoord beheer van bestaand groen. Hulshof: 'Mijn werkgebied, ongeveer zo groot als Nederland, heeft een halfwoestijnklimaat. Het land wordt gebruikt voor kleinschalige landbouw en veeteelt. En er staan miljoenen boomstronken. Wanneer die stronken de kans krijgen – en niet verder worden aangevreten door vee of eindigen als brandhout – kunnen deze opnieuw uitlopen en uiteindelijk weer volwaardige bomen vormen.'

Het project bevindt zich nog in de startfase: 'We inventariseren hoeveel boomstronken er in het gebied staan en om welke soorten het gaat. Ik houd mij bezig met het monitoren van het proces, waak over de kwaliteit van de projectuitvoering en ben de link tussen alle betrokken partijen.' Het is dus nog te vroeg om over resultaten te spreken, maar in Niger zijn met dezelfde methode indrukwekkende successen geboekt. Hulshof: 'Aan de boeren in het gebied zal het in elk geval niet liggen, het is fantastisch om te ervaren met hoeveel vertrouwen en enthousiasme zij zich inzetten.'

'IT AIN'T WHAT YOU DON'T KNOW THAT GETS YOU INTO TROUBLE. IT'S WHAT YOU KNOW FOR SURE THAT JUST AIN'T SO' (MARK TWAIN)

STELLING **MARC STEVENSON** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

‘EARTH KILN’ BY LI HUAIFENG PEOPLE
THIRD PRIZE SINGLES, 11 NOVEMBER 2017

Twee broers wonen in een traditionele yaodong (‘ovengrot’), uitgehouwen in een bergwand in het lössplateau in centraal China. De met aarde omzoomde muren hebben een goede isolerende werking zodat de bewoners goed de koude winters kunnen doorstaan.

De foto is onderdeel van de World Press Photo tentoonstelling in Groningen van **vrijdag 9 november tot en met zondag 2 december** in de Synagoge aan de Folkingestraat 60. Meer informatie over de tentoonstelling is te vinden www.nonfictionphoto.nl

De RUG werkt dit jaar samen met stichting Non Fiction Photo, de Groningse partner-organisatie van World Press Photo. Zo zullen RUG-onderzoekers Scott Eldridge en David Shim rondleidingen geven tijdens de tentoonstelling om vanuit hun expertise (media en internationale relaties) de foto’s toe te lichten.

Ook is er een alumnibijeenkomst medio november met een rondleiding door de tentoonstelling. Bij het ter perse gaan van deze *Broerstraat 5* is de datum en het programma van deze bijeenkomst nog niet definitief bekend.
Kijk op www.rug.nl/kringen voor actuele informatie.

De lift tussen leven en dood

De celmembraan is de grens van het leven. Dit dunne vettige omhulsel houdt de inhoud van de cel bij elkaar. De transporteiwitten in die membraan zijn van levensbelang. Ze zorgen voor contact en uitwisseling met de buitenwereld. RUG-hoogleraar biochemie Dirk Jan Slotboom onderzoekt ze. Deze zomer publiceerde hij weer twee nieuwe ontdekkingen.

RENÉ FRANSEN | ONDERZOEK | WWW.RUG.NL/STAFF/D.J.SLOTBOOM

Onderzoek en onderwijs horen bij elkaar op een universiteit. Dus vertelt Dirk Slotboom in de tijd tussen twee colleges over zijn onderzoek. ‘Kan het in een half uurtje, dan heb ik nog wat extra tijd om mij voor te bereiden.’ Dat kan, want bevlogen wetenschapper als hij is weet hij in korte tijd de essentie van zijn werk over te brengen.

Al sinds 1995, toen zijn promotieonderzoek aan de RUG startte, is hij bezig met transporteiwitten. Die zijn onmisbaar voor het leven. ‘Ik ben chemicus van opleiding, dus ik kijk naar het leven met een reductionistische bril: Een van de dingen die kenmerkend is voor leven is dat het alleen in afgescheiden compartimenten kan bestaan. Je kunt geen leven hebben als moleculen niet dicht bij elkaar zitten in de beslotenheid van een cel. En, leven bevindt zich altijd uit evenwicht. Een systeem dat in evenwicht is met zijn omgeving, is dood.’

De celmembraan is nodig als grens met de buitenwereld en de transporteiwitten ín die membraan spelen een belangrijke rol bij het uit evenwicht – en dus in leven – blijven. Zulke eiwitten nemen bijvoorbeeld bouwstenen op. En ze scheiden afval of signaalstoffen uit. Het transporteiwit dat Slotboom voor zijn promotie bestudeerde, zorgt er bij bacteriën voor dat die het aminozuur glutamaat kunnen opnemen. ‘Dat stofje is een onmisbare bouwsteen voor eiwitten’, vertelt Slotboom.

Tijdens zijn promotieonderzoek bleek dat vergelijkbare transporteiwitten ook bij de mens aanwezig zijn. ‘Glutamaat is bij ons een signaalstof in de hersenen. Zenuwcellen scheiden het uit om een prikkel door te geven aan een naburige cel. Vervolgens moet het ook weer snel worden opgenomen, want als de prikkel te lang blijft doorgaan, kan de cel beschadigd raken.’ Problemen met het opruimen van

glutamaat spelen dan ook een rol bij verschillende neurologische aandoeningen, zoals de ziekte van Huntington en van Parkinson.

Kanker

Toch is die rol bij ziekten niet ten diepste wat Slotboom motiveert, zegt hij erbij: 'Aan de universiteit doen we fundamenteel onderzoek.' Dat het op den duur tot toepassingen kan leiden staat buiten kijf en is belangrijk, maar nieuwsgierigheid naar hoe het leven werkt, is wat de wetenschapper echt drijft. Deze zomer publiceerde Slotboom maar liefst twee artikelen met fundamentele inzichten, al hadden ze beide ook een toegepast staartje.

Het eerste artikel beschreef de structuur van een transporteiwit dat vooral in kankercellen actief is. Slotboom en zijn collega's wisten met behulp van een nieuwe techniek, cryo-elektronenmicroscopie, de structuur van het eiwit op te helderen en kregen zo meer begrip over hoe het werkt. Dit eiwit, ASCT2, neemt het aminozuur glutamine op uit de omgeving en transporteert dit als een lift door de membraan heen. Deze kennis kan helpen stoffen te ontwikkelen die de lift blokkeren. Zo'n blokkade zou namelijk kankercellen, die veel glutamine nodig hebben, kunnen doden.

Vitamine B12

Het tweede artikel beschreef een heel ander transporteiwit, eentje dat bacteriën gebruiken om vitamine B12 op te nemen. 'Bijzonder daarbij is dat we ontdekten dat het transporteiwit tijdens het opnemen deze vitamine ook nog eens activeert.' Aan vitamine B12 zit doorgaans cyanide vast, wat de werking blokkeert. Het menselijk lichaam heeft daarom enzymen die de cyanide eraf halen. 'Bij de bacterie blijkt het transporteiwit de cyanide al meteen te verwijderen.' Ook hier zijn op termijn toepassingen mogelijk: de combinatie van transport en activatie is uniek voor bacteriën, dus een stofje dat dit proces blokkeert zou bijvoorbeeld als antibioticum kunnen werken. Ook de industriële productie van de vitamine B12 die je bij de drogist koopt gebeurt met bacteriën. 'Wanneer we de uitscheiding kunnen verbeteren is dat handig voor het oogsten van de vitamine.'

Het fundamentele werk dat Slotboom sinds zijn promotie deed, heeft echter vooral impact op zijn vakgenoten: 'Voor het grote publiek is dit misschien minder spannend, maar mijn onderzoek heeft bijvoorbeeld aangetoond dat membraaneiwitten niet zo statisch zijn als werd aangenomen. Het beeld was toch dat zo'n eiwit stijfjes in de membraan zat, met weinig ruimte voor beweging. Maar transporteiwitten kunnen grote sprongen maken, allerlei bewegingen. Daar krijg ik bij presentaties op congressen altijd enthousiaste reacties op.'

Dirk Slotboom (1971) studeerde scheikunde aan de VU en promoveerde in 2001 aan de RUG. Na een periode aan de MRC-Dunn Human Nutrition Unit, Cambridge, VK, werd hij in 2004 aangesteld op een Tenure Track positie aan de RUG. Sinds 2014 is hij hier hoogleraar biochemie. Hij publiceerde tot nu toe 115 wetenschappelijke artikelen, waarvan 13 in prestigieuze tijdschriften uit de *Nature*-groep.

'Transporteiwitten kunnen grote sprongen maken. Daar krijg ik op congressen altijd enthousiaste reacties op.'

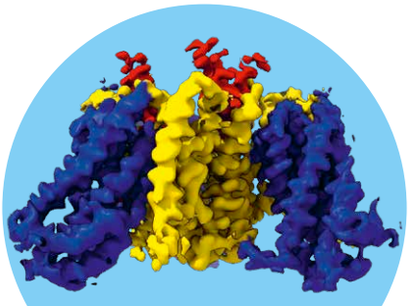

Transporteiwit ASCT2

Slotboom bestudeert al zijn halve leven transporteiwitten. Blijft dat dan leuk? 'Jazeker', zegt hij met een brede glimlach. 'Dit soort fundamenteel onderzoek wordt vaak beperkt door wat er technisch mogelijk is. Dus als er een technische doorbraak is, gaat er weer een nieuwe wereld voor je open.' De afgelopen twee decennia maakte hij grote verbeteringen mee in de mogelijkheid de structuur van transporteiwitten te bestuderen. Daarnaast kwamen er technieken beschikbaar waarmee individuele moleculen zijn te volgen.

Cryo-elektronenmicroscoop

'Het artikel over het ASCT2 eiwit was mogelijk dankzij de aanschaf van een hypermoderne cryo-elektronenmicroscoop door de faculteit en de universiteit', vertelt Slotboom. Hij benadrukt dat dit werken aan de grenzen van de mogelijkheden belangrijk is. 'Dat is ook wat we in ons onderwijs doorgeven aan studenten op elk niveau.'

Er moet hem iets van het hart: 'We hebben toponderzoek nodig om goed onderwijs te kunnen geven. Maar voor het onderzoek heeft de RUG geen geld, dat moet ik binnenhalen van NWO, of van de Europese ERC. Dat is raar, want als ik geen subsidies binnenhaal, heeft mijn onderwijs daaronder te lijden.' Goed onderzoek zou eigenlijk uit de basisfinanciering van de universiteiten moeten worden betaald. 'Onderzoek en onderwijs horen bij elkaar.'

Ideeën genoeg

De hoogleraar heeft nog ideeën genoeg voor nieuw onderzoek: 'Wat ik uiteindelijk zou willen, is in levende cellen naar individuele transporteiwitten te kunnen kijken. Nu doen we dat nog in geïsoleerde systemen, maar de cel is de omgeving waarin zo'n transporteiwit zijn werk doet.' Hij heeft er goede hoop op dat dit mogelijk wordt. 'Ik heb nu een paar aanvragen lopen voor experimenten in losse systemen, daarna wil ik de stap naar levende cellen zetten!'

Tijdens zijn studie geneeskunde volgde **Nutte van Belzen** een avondcursus over ondernemen. Sindsdien nam zijn leven een onverwachte wending: hij combineert nu een baan als arts met het opzetten van het bedrijf CC Diagnostics. Hij heeft een belangrijk doel: helpen mensen te genezen én onnodige kosten te voorkomen in de gezondheidszorg.

CHRISTINE DIRKSE REYER BOXEM HTTPS://CC-DIAGNOSTICS.COM

Ondernemende arts verbetert screening baarmoederhalskanker

Het begon in 2016, met een biertje aan de bar. Samen met student rechten Jean-Luc van Kraaijenoord en student bedrijfskunde Wisse Krikke brainstormde Nutte van Belzen over een onderwerp voor hun opdracht van de avondcursus 'Ondernemen: een businessplan schrijven'. 'We wisten dat een onderzoeksgroep in het UMCG werkte aan betere testen voor diagnose van baarmoederhalskanker. Wij wilden proberen samen met hen een goede laboratoriumtest op de markt te zetten die baarmoederhalskanker nauwkeuriger kan voorspellen.' Dat was het begin van CC Diagnostics.

Van Belzen kon tijdens het project terecht in het Venture Lab, een zogeheten 'accelerator' voor studenten en startups met goede ideeën. En Van Belzen ging door, ook tijdens zijn coschappen. 'Ik heb van dit project meer geleerd dan van de rest van mijn studie. Ik begon als student die deed wat anderen me opdroegen, maar kwam eruit als ondernemer met eigen ideeën en de durf om te proberen en risico's te dragen.' Zijn medestudenten zijn inmiddels gestopt het met bedrijf. 'We zitten nu in de ontwikkelfase. Daarbij kunnen een jurist en een bedrijfskundige niet veel meer doen. Zij zijn andere uitdagingen aangegaan.' In de plaats van hen is Arnoud Huisman in het bedrijf gestapt. Hij heeft veel ervaring en een wat serieuzere uitstraling. Dat is goed voor het bedrijf en onze communicatie met partners.'

Het product waar CC Diagnostics aan werkt, heeft nog geen officiële naam. 'We noemen het meestal een methylatie-assay of screentest. Het idee is dat we meten of er genen veranderd zijn door een chemisch proces dat methylering heet. Als methylering is opgetreden, is de kans groot dat dat baarmoederhalskanker veroorzaakt. Maar als cellen met gemethyleerde genen op tijd verwijderd worden, voorkomt dat het ontstaan van een tumor.' De tests die nu op de markt zijn, zijn niet zo precies. Daardoor worden er vrouwen op verdenking van baarmoederhalskanker doorgestuurd naar een gynaecoloog waarmee na extra tests niets aan de hand blijkt te zijn. Dat geeft niet alleen de vrouwen en hun naasten onnodig veel stress, maar kost ook de gezondheidszorg nu zo'n 360 miljoen euro per jaar extra. 'Met onze nauwkeuriger test kunnen we zeker eenderde van die vals-positieve uitkomsten voorkomen. Dat betekent een besparing van 120 miljoen euro. En bovendien worden er minder gevallen van baarmoederhalskanker gemist.'

Van Belzen werkt behalve voor CC Diagnostics ook als arts in het ziekenhuis in Leeuwarden. 'Ik ben door mijn ervaring als ondernemer een betere arts, denk ik. Ik heb geleerd met allerlei mensen op allerlei manieren te communiceren. En ik sta meer stil bij mijn rol en toegevoegde waarde, ook in mijn werk als arts. Ik vind het mooi dat ik dankzij de RUG mag werken aan wereldwijde verandering.'
Die verandering komt steeds dichterbij. 'Dankzij een investeerder kunnen we nu ons prototype gaan testen in medische onderzoeken. Pas als we echt hebben bewezen dat onze screeningtest betrouwbaar is en beter, gaan laboratoria hem gebruiken. Daarna zou ik graag verder werken aan nóg betere tests. Het kan altijd weer nauwkeuriger.'

Hoe onafhankelijk kunnen voetbaljournalisten zijn die dag in, dag uit dezelfde club volgen? NOS-journaliste **Eline de Zeeuw** (26) onderzocht het voor haar masterscriptie Journalistiek en won er in 2017 de Afstudeerprijs Villamedia mee.

BERT PLATZER JAN KANNING

WWW.RUG.NL/LIBRARY/SCRIPTIE-DE-ZEEUW

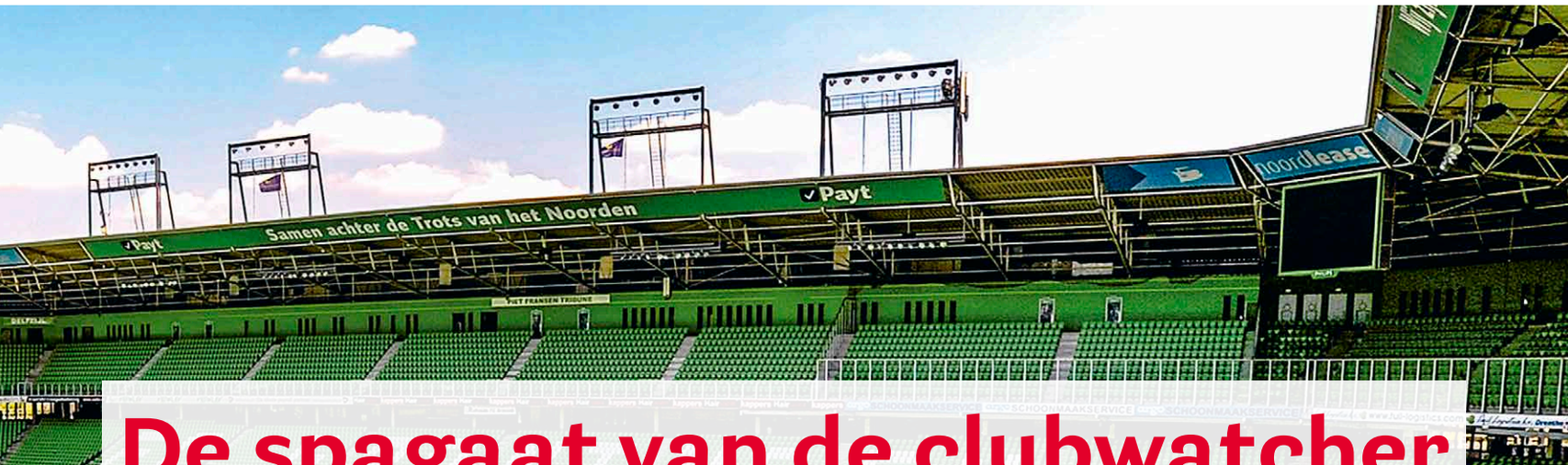

De spagaat van de clubwatcher

Toen Feyenoord-watcher Martijn Krabbendam van Voetbal International werd geboycot door de spelers en leiding van Feyenoord, verwonderde Eline de Zeeuw zich. Over de macht van de club en over de spagaat van de clubwatcher, de journalist die de club zeven dagen per week volgt en afhankelijk is van de informatie die er vandaan komt. De Zeeuw: 'Hoe kritisch en onafhankelijk kun je zijn als je ook de toegang tot je bronnen moet behouden?'

Rituele dans

Voor haar scriptie, Clubwatchers, vooral niet te kritisch? Onafhankelijkheid in de voetbaljournalistiek, interviewde De Zeeuw, zeventien clubwatchers. 'Dat waren zowel sportjournalisten die voor regionale kranten FC Groningen of NEC volgen, als van bijvoorbeeld De Telegraaf die over Ajax schrijven.' Dat ze daarmee de Afstudeerprijs Villamedia won, kwam als een verrassing. 'Op aanraden van mijn scriptiebegeleider had ik me aangemeld. Een half jaar later kreeg ik op een zaterdagavond opeens een telefoontje dat ik die prijs gewonnen had. Dat is natuurlijk een hele eer en erg leuk.'

De Zeeuw vergelijkt de voetbalclubs met politiek Den Haag, waar journalisten in een rituele dans met politici zijn verwikkeld om informatie los te krijgen. 'Als een journalist kritisch is over een politicus, kan die de volgende keer natuurlijk besluiten geen informatie meer te geven. Bij clubwatchers zie je hetzelfde. Een wat minder gespecialiseerde journalist kan de volgende keer iemand anders bellen als ze iemand voor het hoofd stoten, maar voor clubwatchers zijn de opties veel beperkter. Dat geldt ook voor andere journalistieke ecosystemen, zoals de literaire wereld of het Nederlands elftal.'

Te amicaal

Behalve tegenwerking door clubs is ook een te amicale opstelling een risico. Zoals voetballer Wesley Sneijder die op het WK in 2010 tijdens een interview na de gewonnen halve finale op schoot ging zitten bij Jack van Gelder – letterlijk dus –, die dat bepaald geen probleem leek te vinden. De Zeeuw: 'Toen werd de grens tussen kritische journalist en fan wel heel vaag.'

De sportjournalisten die De Zeeuw sprak, bleken niet gediend van dergelijk amicaal gedrag. 'Eén clubwatcher vertelde over een directeur die altijd de mixed zone in liep als de club had gewonnen en de journalisten op de schouders sloeg. Toen heeft die clubwatcher de directeur gevraagd of hij dat wilde laten, omdat hij niet bij de inboedel wilde horen en kritisch wilde kunnen schrijven.' Het is een anekdote die meteen het vooroordeel ontkracht dat clubwatchers fan zouden zijn van de club die ze volgen. 'Eigenlijk zeiden ze allemaal dat de empathie voor de club juist veel minder werd toen ze clubwatcher werden, omdat ze dan tegen alle obstakels bij de club aanlopen als ze kritisch zijn.'

Buitenlandredactie NOS

Inmiddels werkt De Zeeuw bij de buitenlandredactie van de NOS. 'Het buitenland heeft me altijd getrokken. Ik heb een grote fascinatie voor Amerika, waar ik stage heb gelopen bij Bureau Washington van de NOS.' Dat klinkt alsof een baan als buitenlandcorrespondent geknipt voor haar zou zijn? 'Ja, dat is wel een droom.'

Wellicht kan de sportjournalistiek iets leren van buitenlandcorrespondenten, die van de NOS elke vijf tot zeven jaar van standplaats moeten wisselen, om te voorkomen dat ze zich te veel vereenzelvigen met 'hun' land. Is dat een goed idee voor clubwatchers? Zeker, vindt De Zeeuw. 'Maar clubwatchers hebben wel tijd nodig om een netwerk op te bouwen. Sommigen vertelden dat wanneer een bepaalde speler doorbrak, ze er profijt van hadden dat ze jaren eerder, tijdens wedstrijden van de F'jes, al met de ouders hadden gepraat.'

Fietsen tot je er (niet) bij neervalt

BERT PLATZER BERT OTTEN

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/F.WESTERHUIS

Fietsende ouderen blijven langer gezond en onafhankelijk. Helaas is deze groep ook kwetsbaarder dan andere verkeersdeelnemers. Verkeerspsycholoog **Frank Westerhuis** onderzoekt hoe de oudere fietser mobiel kan worden gehouden.

In weinig landen wordt de meest revolutionaire uitvinding sinds de uitvinding van het wiel zo massaal omarmd als in Nederland. Volgens cijfers van de RAI zijn er in Nederland niet minder dan 22,8 miljoen fietsen: apparaten die middels een duizelingwekkend eenvoudig mechaniek spierkracht omzetten in hoge snelheden. Wie de balanceeract op twee wielen beheerst, kan zich verheugen op fitheid, mobiliteit en onafhankelijkheid.

Maar waar automobilisten zich beschermd weten door airbags en kreukelzones, zijn fietsers hun eigen kreukelzone. Oudere fietsers lopen extra risico: CROW Fietsberaad becijferde dat zij 3,2 keer meer kans hebben op een ongeval met letsel dan jongere fietsers. Enter Frank Westerhuis. Deze verkeerspsycholoog heeft zijn promotieonderzoek gewijd aan het mobiel houden van oudere fietsers, waarvoor over het algemeen de leeftijdsgrens van 65 wordt gehanteerd.

Onvoorspelbaar gedrag

'Nederland vergrijst en mensen worden ook steeds ouder', zegt Westerhuis. 'Daardoor is er de behoefte op hogere leeftijd mobiel te blijven. Fietsen draagt bij aan de kwaliteit van leven, want fietsende ouderen blijven fitter en kunnen gaan en staan waar ze willen. Maar als het met oudere fietsers een keer fout gaat, kan het ook goed fout gaan. Als ík met de fiets val, heb ik een week last van mijn schouder, bij ouderen is de kans veel groter dat ze bijvoorbeeld een heup breken. Wij willen dus zorgen dat mensen langer kunnen blijven fietsen zonder dat er ongelukken gebeuren.'

Als verkeerspsycholoog kijkt Westerhuis hoe mensen zich gedragen in het verkeer en hoe dat gedrag kan worden beïnvloed. Wat kenmerkend is voor het verkeersgedrag van oudere fietsers? 'Veel ouderen worden voorzichtiger en hun reactiesnelheid en overzicht worden minder', zegt Westerhuis. 'Dat compenseren ze vaak door snelheid te minderen, beter om zich heen te kijken en meer tijd te nemen om dingen te doen, maar dan is het wel prettig te weten wat andere mensen gaan doen, zodat ze daarmee rekening kunnen houden.'

Neem de tegelijk-groenkruisingen in Groningen, waarbij fietsers uit alle richtingen tegelijkertijd groen licht krijgen. 'Dat is heel onvoorspelbaar, want er komt verkeer van alle kanten en het is niet duidelijk wat iedereen van plan is. Veel ouderen vinden dat oncomfortabel. Soms gaan ze in plaats van diagonaal over de kruising dan maar eerst rechtdoor en dan links. Sommigen stappen ook af en lopen naar de overkant.'

Richtingaanwijzer

Hoe moeilijk fietsersgedrag is in te schatten bleek uit een experiment waarbij ouderen en jongeren aan de hand van gefilmde verkeerssituaties moesten voorspellen wat een fietser van plan was. 'De proefpersonen bekeken 24 filmpjes. Daarin wordt steeds een fietser gevolgd, totdat het filmpje wordt stilgezet: gaat hij of zij links, rechts of rechtdoor? Dat bleek heel lastig te voorspellen, ook door jongeren. In ongeveer 33 procent van de gevallen hadden ze het goed. Dus als je blind gokt, is de kans op het juiste antwoord net zo groot.'

Om de voorspelbaarheid te vergroten experimenteerde Westerhuis met elektronische hulpmiddelen. In het project CRUISer werkte hij samen met wetenschappelijk onderzoeksinstituut Roessingh Research and Development en productontwikkelaar Indes. 'Een van de problemen bij ouderen is balans. Met beide handen aan het stuur is de balans veel beter dan wanneer je je hand moet uitsteken om richting aan te geven. Daarom en om het eenvoudiger te maken elkaars intenties in te schatten en het verkeer voorspelbaarder te maken, hebben we een elektronisch systeem ontwikkeld voor aan de fiets met onder andere een knipperlicht. Met zo'n richtingaanwijzer kunnen oudere mensen zich langer zeker voelen in het verkeer en hun bedoelingen beter overbrengen.' In het project werd tevens ervaring opgedaan met de twee andere functionaliteiten van het systeem: een koplamp die bij een hogere snelheid feller brandt en een remlicht. Westerhuis geeft aan dat het lastig te meten is of deze maatregelen tot meer veiligheid leiden. 'Het is vooral subjectief. De meerderheid van de oudere fietsers leek het nuttig om deze zaken te kunnen gebruiken.'

Vergevingsgezinde fietspad

In de infrastructuur is meer te halen, bleek uit het project. Zoals het 'vergevingsgezinde fietspad', dat Westerhuis in samenwerking met Royal Haskoning en de Fietsersbond ontwikkelde. 'Het wordt steeds drukker op de fietspaden en de huidige fietspaden zijn daar niet op berekend. Het idee achter het vergevingsgezinde fietspad is dat mensen meer ruimte krijgen om fouten te maken, bijvoorbeeld als iemand een zwieper maakt of voor iemand moet uitwijken.'

Het verbreden van fietspaden is het meest vergevingsgezind, maar meestal te duur, of niet mogelijk wegens ruimtegebrek. Daarom werden op testlocaties bermstroken van een halve meter breed aangelegd: overgangszones tussen het asfalt en de berm, waar mensen in geval van nood naar kunnen uitwijken. Door het gekozen oppervlak met ribbels of kunstgras fietst de bermstrook niet comfortabel, maar kunnen fietsers probleemloos weer op het asfalt komen, zonder valgevaar.

Om te onderzoeken of deze maatregelen inderdaad werkten werd teruggevallen op een eerder, zogeheten 'natuurlijk fietsen'-onderzoek, waarbij fietsers een week werden uitgerust met een cameraatje om hun alledaagse fietsgedrag te filmen. 'We hebben opnieuw een groep fietsers gevraagd om op hun eigen fiets met een cameraatje te fietsen. We zagen toen dat mensen op een vergevingsgezind fietspad dichter tegen de rechterrand gingen rijden. Wellicht geven die stroken ouderen meer vertrouwen, zodat ze het fietspad efficiënter gebruiken.'

Hoewel Westerhuis zelf nog lang niet tot de oudere fietsers kan worden gerekend, is hij zich door zijn onderzoek bewuster geworden van zijn gedrag in het verkeer. 'Ik probeer verduidelijkend te zijn, bijvoorbeeld door mijn hand uit te steken als ik afsla.' Als fietsliefhebber hoopt hij zelf ook tot op hoge leeftijd van het fietsen te kunnen genieten. 'Ik fiets veel; om te ontspannen én als forens. Van jongs af aan doe ik al zoveel mogelijk op de fiets. Behalve dat het een hele mooie en praktische vorm van transport is, is het ook gezond en leuk om te doen.'

Frank Westerhuis (Groningen, 1988) studeerde psychologie aan de RUG, waar zijn interesse in verkeerspsychologie al gauw werd gewekt. In 2013 studeerde hij af in de Klinische Neuropsychologie en begon hij als onderzoeker op de afdeling Klinische en ontwikkelingsneuropsychologie van de RUG. Zijn hoofdonderwerp werd 'de oudere fietser'. Hij werkte aan het project 'het vergevingsgezinde fietspad', waarbij de ervaringen van oudere fietsers in de Nederlandse fietsinfrastructuur centraal stonden. Sinds 2015 doet hij promotieonderzoek naar interacties van oudere fietsers met andere weggebruikers, onder meer in het CRUISer-project.

'JE HOEFT NIET SNEL TE ZIJN, ALS JE MAAR OPSCHIET' (H.J. HOEKSTRA)

Het publieke debat over de multiculturele samenleving staat al jaren op scherp. Met als meest recente rel de uitspraken van minister van Buitenlandse Zaken Stef Blok. **Janny de Jong**, bijzonder hoogleraar Europees-Oost-Aziatische Betrekkingen, pleit voor meer aandacht in dit debat voor de geschiedenis van het multiculturalisme in Europa.

ZOË PAPAIKONOMOU 123RF / SERGEY KAMSHYLIN DEBAT WWW.RUG.NL/STAFF/J.DE.JONG

Historisch besef in het debat over multiculturalisme

Het was niet de zomer van Stef Blok. De minister van Buitenlandse Zaken – en RUG-alumnus bedrijfskunde 1988 – maakte zich behoorlijk onpopulair met zijn stevige uitspraken over de multiculturele samenleving, Oost-Europa en Suriname. 'Onprofessioneel, ongenuanceerd en met een groot gebrek aan historische kennis,' zo klonk het overal. De minister moest door het stof, maar mocht toch aanblijven. Blok is zeker niet de eerste politicus die zich laat verleiden tot harde uitspraken over de multiculturele samenleving voor politiek gewin. Vele politici in binnen- en buitenland gingen hem voor. Het multiculturalisme zou 'gefaald' hebben. De multiculturele samenleving 'mislukt' zijn. Deze verharding in het debat en het gebrek aan historische kennis baart Janny de Jong, bijzonder hoogleraar Europees-Oost-Aziatische betrekkingen, grote zorgen. In 2013 schreef ze het essay *Here We Go Again. The Supposed Failure of Multiculturalism* in *Historical Perspective*, waarin ze pleit voor meer historisch besef over (im)migratie in het publieke debat.

Scheldwoord

De Jong: 'De term multiculturalisme betekent samenleven met ruimte voor eigenheid. Niemand schiet toch iets op met eenheidsworst? Maar inmiddels is multiculturalisme een scheldwoord geworden. Dat vind ik erg.' Het valt Janny de Jong op dat het debat steeds meer verschuift ten voordele van assimilatie – volledige aanpassing aan de meerderheid. 'De Bulgaars-Franse filosoof Tzvetan Todorov schreef dat je als staat niet méér kan vragen van nieuwkomers dan dat ze zich aan de wet houden. Alleen totalitaire staten verplichten hoe je moet denken en leven. Het is gevaarlijk hoe er in deze tijd over nationalisme wordt gesproken. Dat leidt tot polarisatie. Kijk naar Brexit, de harde toon in het debat legde de basis voor meerdere racistische incidenten.'

Eurocentrisme

Het vormen van eenheid door middel van een gemeenschappelijke vijand is een kenmerk van nationalisme. In de 18e en 19e eeuw was die vijand meestal een andere staat. 'Je ziet nu dat vooral de islam wordt neergezet als vijand. Populisten grijpen dat aan om politieke steun te verwerven.'

Waar het volgens Janny de Jong bij multiculturalisme om zou moeten gaan is 'inclusief burgerschap', dat wil zeggen 'insluitend' in plaats van uitsluitend. 'In een samenleving moet ruimte zijn voor de eigenheid van elke burger. Je kan niet van mensen vragen zich volledig aan te passen aan een meerderheidsgroep. Je moet als burger kunnen omgaan met verschillen.'

Ook in de wetenschap is inclusief werken en een brede blik nastreven een thema. 'Als historicus is het belangrijk om je bewust te worden van je eigen vooroordelen. Je moet in staat zijn elke gebeurtenis vanuit meerdere perspectieven te bekijken. In het vakgebied van de koloniale geschiedenis en van de wereldgeschiedenis is dat een centrale vraag: hoe kan je eurocentrisme vermijden?'

'Alleen totalitaire staten verplichten hoe je moet denken en leven'

Wereldkaart

Als voorbeeld haalt De Jong een boek uit 2011 aan dat ze samen schreef met een groep andere historici uit onder meer Nederland, Groot-Brittannië, Japan en China.

'In dit boek, *World and Global History. Research and Teaching*, onderzochten we hoe we in de klas bronnen tot hun recht kunnen laten komen vanuit verschillende perspectieven. Bijvoorbeeld bij zoiets simpels als een geografische kaart. Op de meeste wereldkaarten staat Europa in het midden afgebeeld. Alsof Europa het centrum van onze aardbol is. In andere landen zijn weer andere wereldkaarten ontstaan met een andere indeling. Of neem het continent Afrika. Dat is op de meeste wereldkaarten zoals wij die in Europa kennen, te klein afgebeeld. Alleen al die wetenschap geeft een heel andere blik op de onderlinge contacten.'

Tegendraads lezen

Het valt De Jong op dat in eerste instantie vooral niet-witte wetenschappers de eurocentrische blik aankaartten. Hetzelfde geldt nu voor de blinde vlekken van actualiteitenmedia. Daarop wordt meestal gewezen door journalistieke collega's die niet-Nederlandse wortels hebben. Er zijn nog te weinig autochtone, witte journalisten die beseffen wat de gevolgen van beperkte berichtgeving zijn voor de samenleving en dus ook voor henzelf. Een manier om een brede blik te krijgen

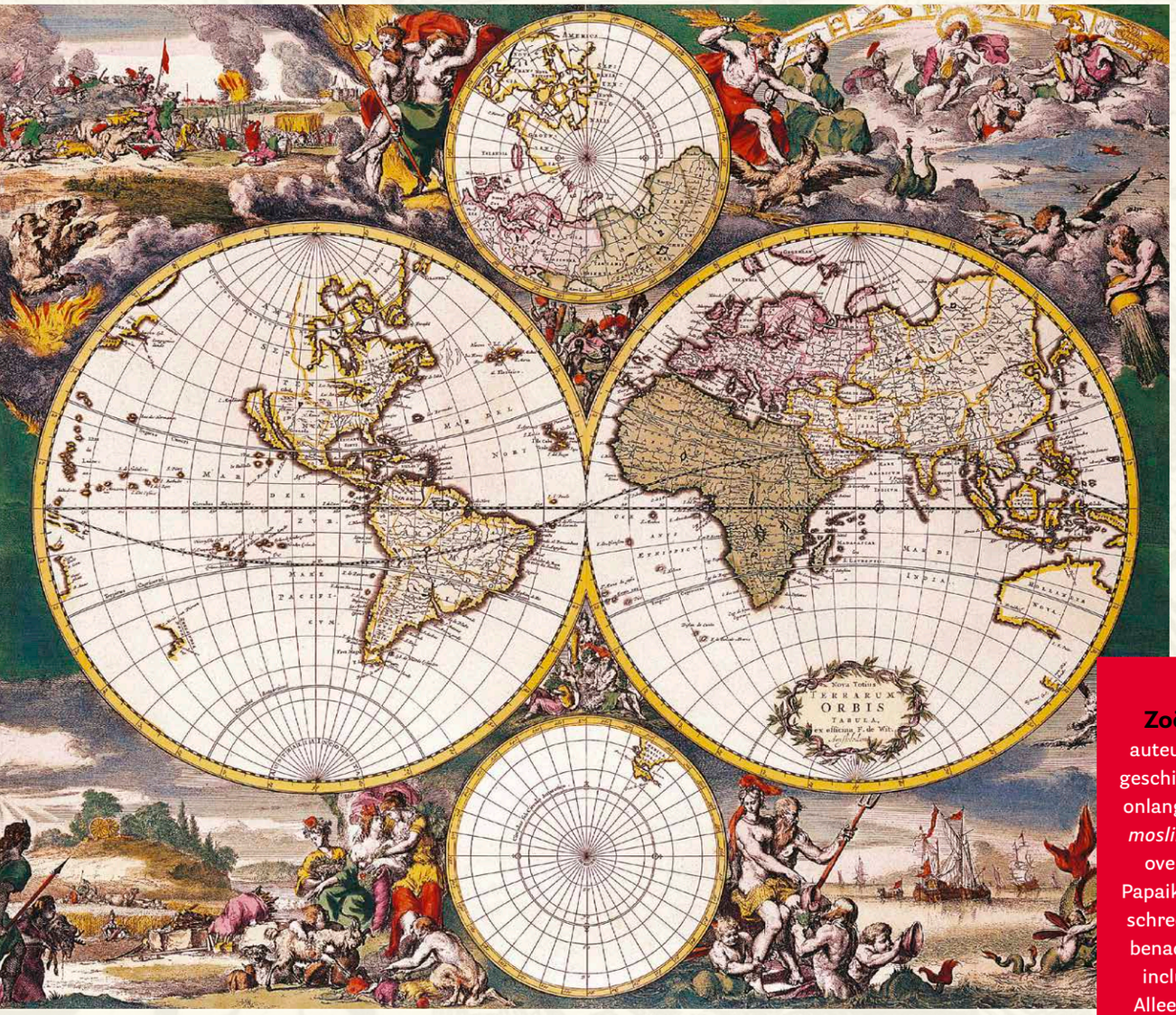

op een historische gebeurtenis of bijvoorbeeld een historische bron is tegendraads lezen. ‘Reading against the grain betekent dat je onderliggende boodschappen uit een bron probeert te halen door te letten op een bepaalde woordkeuze, je te verdiepen in bronnen eromheen zoals tekeningen, krantenberichten en brieven. Er staat nooit wat er staat, je moet de bron altijd in haar context zien.’

Elkaar accepteren

Woordkeuze is ook belangrijk wanneer je als journalist inclusief wilt werken. Berichtgeving verlangt vaak korte, kernachtige beschrijvingen waardoor je als verslaggever snel vervalt in simpel, direct taalgebruik wat weer kan leiden tot framing. Janny de Jong noemt als voorbeeld de term boat people (bootvluchtelingen). ‘Hoezo boat people? Dat soort termen zijn heel gevaarlijk. Het zegt niks over de mensen zelf. Over wie zij zijn.’

Dit menselijke aspect vormt volgens De Jong de kern van inclusief burgerschap. ‘Het is heel belangrijk om contact te hebben met elkaar. Elkaar te accepteren in onze verschillen.’ En daarin speelt historisch besef en kennis over onze gedeelde geschiedenis een belangrijke rol. ‘Het is belangrijk dat we weten hoe onze multiculturele samenleving is ontstaan. Immigranten en vluchtelingen komen al eeuwenlang naar Nederland en hebben een grote stempel gedrukt op onze cultuur. Toch was een deel van de ‘tolerante’ houding van Nederland gebaseerd op economisch gewin. Dat is een rode draad in de Nederlandse geschiedenis. Natuurlijk, in Nederland konden bijvoorbeeld allerlei “illegale” boeken worden uitgegeven, zoals in Frankrijk verboden Bijbel-uitgaven tijdens de Hervorming. Dat was natuurlijk mooi in het licht van persvrijheid, maar er werd ook gewoon goed geld aan verdiend. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de financiële relatie met voormalig Nederlands-Indië. In de 19e eeuw kwam het idee op van “we moeten iets goeds doen voor de mensen daar, want we halen er zoveel geld uit.” Maar de andere kant van die “ethische politiek” was: aan arme mensen kan je niks verkopen.’

FOTO HAJAR SCHOLTEN

Zoë Papaikonomou, de auteur van dit artikel, is alumna geschiedenis 2005 en publiceerde onlangs het boek *‘Heb je een boze moslim voor mij?’* (zie pagina 10) over inclusieve journalistiek. Papaikonomou: ‘In dit boek, dat ik schreef met Annebregt Dijkman, benadrukken we het belang van inclusief werken in de media. Alleen zo kunnen redacties een betere afspiegeling worden van de maatschappij en de gebeurtenissen in de samenleving nauwkeuriger verslaan Maar dan moet iedereen bereid zijn om zich soms aan te passen en ruimte te maken voor verschillende perspectieven. Ook de dominante groep. De historische relatie tussen tolerantie en economisch gewin waarover Janny de Jong sprak, zet me aan het denken: In ons boek beschrijven verschillende journalisten ook dat op de redactie hun perspectief werd getolereerd, maar niet per se geaccepteerd. En daar zit een wezenlijk verschil tussen.”

www.linkedin.com/in/zoë-papaikonomou

‘ONE NEVER NOTICES WHAT HAS BEEN DONE; ONE CAN ONLY SEE WHAT REMAINS TO BE DONE’ (MARIE CURIE)

STELLING **HELI SAVOLAINEN** MEDISCHE WETENSCHAPPEN

VOLG ONS OP Alumni – University of Groningen Alumni – University of Groningen
Alumni – University of Groningen alumniuniversityofgroningen

RUG-Alumnidag 'Throwback Saturday'

In 2019 bestaat de RUG 405 jaar. Dat wordt gevierd van 6 t/m 15 juni met een feestelijk lustrumprogramma. Voor alumni is er op **zaterdag 15 juni** een speciale **Throwback Saturday**. Op het programma staan onder meer een gezamenlijke brunch op de Grote Markt, een wandeling of fietstocht 'down memory lane' en er rijden de hele dag bussen naar de universiteitslocaties zoals bijvoorbeeld de Zernikecampus. Ook de diverse opleidingen en alumnivereningingen zullen aandacht besteden aan het lustrum. De dag wordt afgesloten met een hapje, een drankje en muziek in de Broerstraat, het plein voor het Academiegebouw. Meer informatie volgt in de volgende *Broerstraat 5*.

Alumnibijeenkomsten

Groningen, Young Alumni Network (YAN)
15 oktober, 19.00 – 21.30 uur
Locatie: Van Swinderenhuys, Groningen
Spreker | *thema:* Yvonne Jordens | Skills needed in a changing job market

Amsterdam
6 november, 17.00 – 20.00 uur
Locatie: Blooker, Amsterdam
Spreker | *thema:* Philips en Nicole Dijk | healthy ageing

Londen
8 november, 18.00 – 21.00 uur
Locatie: Dutch Embassy
Thema: Groningen goes global

Groningen, Aduarderkring en Young Alumni Network (YAN)
in november
Locatie: Synagoge in Groningen tijdens de World Press Photo tentoonstelling

Kennemerland
15 november, 18.00 – 21.00 uur
Locatie: hoofdkantoor KPMG, Amstelveen
Thema: Robotisering

Den Haag
21 november, 18.00 – 21.00 uur
Spreker | *thema:* Wytze van der Gaast | Climate Change

Kijk voor actuele informatie, locaties en andere bijeenkomsten op WWW.RUG.NL/KRINGEN en WWW.RUG.NL/ALUMNI/AGENDA.

Ruimtelijke Wetenschappen

De Professor Keuningvereniging nodigt alle alumni van harte uit bij alumnus Hans van Telllingen (Strabo) in Amsterdam voor een discussie over de toekomst van winkels, gevolgd door een retailsafari in het centrum van Amsterdam. Deze excursie vindt plaats op **vrijdag 26 oktober 2018**, 15.00-17.00 uur (+ borrel). Aanmelden kan tot zondag 21 oktober via: HTTPS://TINYURL.COM/EINDEVANWINKELS

International Relations & International Organization (IRIO)

Alumnivereniging Internationale Betrekkingen Mitrany houdt op **vrijdag 2 november 2018** een alumniborrel in Café Leopold in Den Haag. Aanvang 17.30 uur. WWW.MITRANY.EU

Geneeskunde

Op **zaterdag 3 november 2018** organiseert de Medische Alumnivereniging Antonius Deusing de jaarlijkse Antonius Deusingdag in het Onderwijscentrum van het UMCG. Thema is 'Medisch Leiderschap'. Tijdens het symposium zullen prof.dr. Louise Gunning-Schepers en prof. dr. Gerjan Navis een lezing geven. Verder zijn er in de middag verschillende interessante workshops. De dag zal worden afgesloten met een Groningse borrel in 't Feithhuis. Ook niet-leden zijn van harte welkom. WWW.ANTONIUSDEUSING.NL

Farmacie

Save the date! Op **vrijdag 14 december 2018** is er een alumniborrel voor alle alumni van Pharmaciae Sacrum. De locatie, in het midden van het land, wordt later bekend gemaakt. WWW.PSGRONINGEN.NL

Life Science and Technology (LS&T)

GLV Idun houdt op **vrijdag 1 maart 2019** de traditionele Bioborrul vanaf 21.00 uur in de Benzinebar. Reis af naar Groningen om bij te praten met oud-studiegenoten en je alvast op te warmen voor het feest in 2019 ter gelegenheid van het 100 jarig bestaan van GBC. GLV Idun zoekt bovendien nieuwe leden voor de Alumnicommissie. Lijkt het je leuk om voor (oud-) studenten biologie en LS&T activiteiten te organiseren en woon je in (de buurt van) Groningen? Kom ons team dan versterken: ALUMNI@IDUN.NL

Psychologie

Op **zaterdag 9 maart 2019** organiseert de Groninger Alumnivereniging Psychologie (GAP) de jaarlijkse alumnidag. Het thema is nog geheim, maar op het programma staat een lezing, gevolgd door een lunch in Het Van Swinderenhuys. In de middag zijn er workshops, de uitreiking van de Mastertheseprijs en een gezellige borrel. De alumnidag is de uitgelezen kans om nieuwe kennis op te doen, uzelf verder te ontwikkelen tijdens een van de workshops, uw netwerk uit te breiden, oud-studiegenoten te spreken en natuurlijk om weer eens terug te komen in het mooie Groningen! Aanmelden kan vanaf februari 2019, via WWW.RUG-PSYCHOLOGIE-ALUMNI.COM

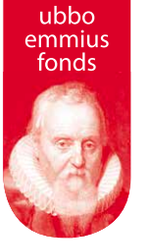

Opnieuw grote donatie voor trekvogelonderzoek

'Waakvogels: observatorium voor ecologische verandering', zo heet het project van Theunis Piersma, hoogleraar trekvogelecologie, waarin hij grutto's en lepelaars volgt op hun reizen over de wereld. Als de spreekwoordelijke kanaries in de kolenmijn, vertellen deze vogels ons namelijk veel over de stand van het agrarische landschap en ecosystemen zoals de Waddenzee. Niet alleen lokaal, maar wereldwijd, want ze verbinden met hun reislust verschillende gebieden op de aarde met elkaar. Hun vliegroutes zijn extreem gevoelig voor klimaatverandering, aantasting van biotopen en milieuvervuiling. Dit is één-op-één terug te zien op de tracking data. Maar ook positieve ontwikkelingen (natuurinclusieve landbouwpercelen en nieuwe natuurgebieden als de Marker Wadden) kunnen gespot worden als een nieuwe 'piekbestemming'.

De vogels worden zowel 'traditioneel' geobserveerd als uitgerust met de modernste satellietzendertjes, waardoor ze bijna continue te volgen zijn. Dat maakt het onderzoek erg kostbaar, in tijd én middelen. De Stichting Gieskes-Strijbis Fonds heeft voor de komende vijf jaar in totaal € 500.000 toegezegd aan Piersma en zijn onderzoekers. Dat betekent dat het 'observatorium voor ecologische verandering' een enorme impuls heeft gekregen. Eerder dit jaar kreeg Piersma voor zijn grutto-onderzoek al een particuliere donatie van maar liefst € 400.000 via het Ubbo Emmius Fonds van de RUG. Meer steun is nog altijd welkom. Het volgen van één vogel over enkele jaren, inclusief zender, technische ondersteuning, onderzoekstijd, analyses en publicaties, kost namelijk al snel zo'n € 10.000. Meer weten? Kijk op WWW.RUGSTEUNT.NL.

Eric Bleumink Fonds

In september zijn zes nieuwe studenten uit kansarme landen gestart met een studie in Groningen, dankzij een beurs van het Eric Bleumink Fonds: Andyna Giya Rosaputri Tarigan (Indonesië) volgt de MSc Supply Chain Management, Agung Tri Nugraha (Indonesië) de MSc Environmental and Infrastructure Planning, Samuel Zinabu Sharew (Ethiopië) de MSc Religion, Conflict and Globalisation, Tilahun Tibelu (Ethiopië) de LLM Global Criminal Law, Zakiatul Wildani (Indonesië) de MSc Econometric, Operations Research and Actuarial Studies en Jarvin Mutatiina (Oeganda) de MSc Computing Science.
Tussen 26 november en 13 december gaan de studenten van de Alumnidesk weer bellen voor het Eric Bleumink Fonds. Vorig jaar werd er met deze belcampagne ruim € 22.000 opgehaald. Ook komt er bij het decembernummer van *Broerstraat 5* weer een acceptgiro voor het EBF. Wilt u liever niet gebeld worden, dan kunt u dat doorgeven via WWW.RUG.NL/ALUMNI/BEL-ME-NIET.

'50 jaar transplantatie in Groningen'

De crowdfundingcampagne '50 jaar transplantatie in Groningen' heeft met € 41.756 bijna 140% van het streefbedrag gehaald. Met dit extra geld kan er nog meer aandacht worden besteed aan de inhoud en presentatie van het boek over de geschiedenis van de transplantatiegeneeskunde in Groningen. Meer dan honderd bedrijven en particuliere donateurs hebben een bijdrage geleverd aan de crowdfunding. Het UMCG Transplantatiecentrum wil iedereen heel hartelijk bedanken daarvoor. Inmiddels wordt hard gewerkt aan de laatste hoofdstukken van het boek. De afgelopen vijftig jaar komen uitgebreid aan de orde, aangevuld met een nieuwsgierige blik op de toekomst en indrukwekkende verhalen van patiënten. Op 1 maart 2019 wordt het boek gepresenteerd in een speciaal hieraan gewijd symposium in het UMCG.

Overige crowdfunding

Twee crowdfundingprojecten speciaal voor studenten lopen erg goed. Het iGEM-team van de RUG heeft al bijna € 2.500 opgehaald voor zijn project 'de groenste LEGO blokjes' waarmee het team deelneemt aan de jaarlijkse internationale iGEM-competitie in de Verenigde Staten. En al acht studenten hebben via crowdfunding de vereiste matching gevonden voor een reisbeurs van het Groninger Universiteitsfonds. U kunt nog steeds doneren via WWW.RUGSTEUNT.NL

'DE ENIGE MENSEN DIE ECHT VAN KIEZEN HOUDEN ZIJN TANDARTSEN'
STELLING **CARIEN DE JAGER** RECHTSGELEERDHEID

TEKST > **MARJAN BROUWERS**
FOTO > **JEROEN VAN KOOTEN**

Verder dənken over een leven lang leren

Paul Traas, directielid KwikFit: 'Leren en werken heeft de toekomst'

Als negentienjarige hts'er in zijn studentenflat in Tilburg wist Paul Traas het opeens heel zeker: de techniek was niet zijn ding. Het was een keerpunt in zijn leven. "Er ging een knopje om in mijn hoofd. Ik wilde economie gaan doen, een vak dat ik op de mts al machtig interessant vond." Hij stapte over naar de HEAO in Amsterdam, werkte ernaast om de opleiding te kunnen betalen en is sindsdien niet meer gestopt met werken en leren. "Ik wil niet alleen studeren, maar ook toepassen en daarom vind ik de combinatie van een leven lang leren en werken zo waardevol."

Dat hij zijn heao-studie zelf moest betalen, was natuurlijk even schrikken, maar achteraf is Paul Traas nog altijd blij dat hij heeft doorgezet. Via een omweg is hij trouwens weer terecht gekomen in de techniek: hij is inmiddels 25 jaar werkzaam bij KwikFit, het bedrijf dat vroeger vooral bekend was vanwege de autobanden en uitlaten, maar tegenwoordig aan de weg timmert met innovatieve concepten zoals de monteur aan huis. Traas: "KwikFit is volledig veranderd. Vroeger deden we aan fastfit: het vervangen van versleten uitlaten en het wisselen van banden. Toen de onderdelen steeds beter werden is onze business verschoven naar de autoservice: onze filialen zijn garages waar we je auto volledig kunnen onderhouden, inclusief apk. KwikFit moest zichzelf op een gegeven moment opnieuw uitvinden. We staan nu op de grens van de volgende fase en juist daarom ben ik zo blij dat ik bij AOG School of Management zoveel leer en dat ik die kennis in ons bedrijf kan toepassen."

25 jaar bij KwikFit

Na een stage bij een belastingadvieskantoor in Rotterdam en de militaire dienst – Traas hoorde bij de allerlaatste lichting dienstplichtigen – was hij het liefst weer gaan studeren. "Ik wilde naar de universiteit, die graad halen, maar het was privé niet het goede moment." Via zijn stagementor kon hij solliciteren bij KwikFit in Harderwijk en hij voelde er zich meteen helemaal thuis. Ik werd personal assistant van de financieel directeur en daarna trainee. Een geweldige tijd: we openden soms wel vijf filialen per

#KENNIS TOEPASSEN

maand en dan bezochten we ze met een helikopter. Ik heb op bijna alle afdelingen wel een poosje gewerkt. En nu zit ik dus in het MT en ben ik verantwoordelijk voor de financiën, het vastgoed en de IT."

Behoefte aan kennis en verdieping

Na verloop van tijd kreeg hij meer verantwoordelijkheden en werden de vraagstukken complexer, zeker toen KwikFit onderdeel was geworden van Itochu, een Japans concern. Traas: "Ik was financieel-economisch goed onderlegd, maar ik had behoefte om mijn kennis te verbreden en verdiepen. Ook wilde ik werken aan mijn eigen leiderschapsstijl en een betere gesprekspartner en leider worden. Van nature ben ik nogal nuchter en direct en kan ik soms als een olifant door de porseleinkast gaan. Dat moest anders, vond ik."

Via google kwam hij bij de leergangen van AOG School of Management terecht en sprak er uitgebreid met de studieadviseurs. "Die MSc-titel wilde ik nog steeds en de opbouw en modules van de leergangen sprak mij zeer aan." In april 2016 begon hij met de leergang Leiderschap in Management. Daarna had hij de smaak te pakken, want het jaar erop deed hij de leergang Strategisch Leiderschap en inmiddels is hij bezig om dat felbegeerde Masterdiploma te behalen via de Master Strategy & Leadership. Tijdens de Summer Academy in Cambridge afgelopen zomer bereidde hij zijn scriptie voor. "Ik zie het schrijven van die scriptie voor deze master als mijn meesterproef."

Anders leren denken

De combinatie van de twee leergangen en het mastertraject bracht hem de kennis en verdieping die hij zocht. Het kostte hem soms moeite om tot de kern door te dringen. "Dan legde ik een boek drie keer weg voordat ik het later in een ruk uitlas. Neem de Blue Ocean, een model dat ervanuit gaat dat je niet concurreert met anderen op prijs of kwaliteit, maar dat je iets totaal anders gaat doen. Ik heb allerlei ideeën over hoe Kwikfit zich van anderen kan onderscheiden. Bijvoorbeeld door klanten de service van een monteur aan huis te bieden. Door onze filialen als kleine groothandels banden te laten verkopen aan garages in de directe omgeving. Door onze bruggen te verhuren aan zzp'ers in de stille uren als een soort shop-in-shop, of door klanten zelf te laten sleutelen aan hun eigen auto's onder begeleiding van KwikFit. Waarom niet? Ik merk dat ik echt anders heb leren denken en daardoor beter besef wat ons te wachten staat. Tijdens de Summer Academy sprak Marco Derksen met ons over de digitale transformatie die bedrijven moeten doormaken. Online aanwezig zijn is niet meer genoeg en ook KwikFit moet zichzelf opnieuw uitvinden. Mijn scriptie gaat dan ook over ons vestigingsbeleid in de toekomst en de fundamentele keuzes die we moeten maken om relevant te blijven."

Een andere leider

Traas beseft ook hoeveel de leergangen hem persoonlijk hebben gebracht: "Sinds ik de leergang Leiderschap in Management had afgerond, ben ik rustiger geworden, luister ik beter en denk ik langer na voor ik reageer. Wel merk ik dat ik soms te snel wil, omdat ik verder denk dan gebruikelijk is in de branche. De leergang Strategisch Leiderschap heeft mij geleerd om meer conceptueel te denken zonder ballast van het heden. Als ik filosofeer hoe we KwikFit verder kunnen brengen, denken mijn collega's vaak dat ik al die ideeën onmiddellijk wil uitvoeren. Mijn uitdaging nu is mijn collega's meekrijgen in mijn denkproces."

Strategische uitdagingen

Een van de strategische uitdagingen waarmee Traas worstelt, is het vinden van technisch personeel. "De autotechniek is zodanig veranderd dat er steeds meer specialisten nodig zijn voor het onderhoud. Tegelijkertijd hebben we twee keer per jaar een piek als mensen hun banden laten wisselen. Daarvoor hebben we jongens nodig die handig zijn, maar niet per se hooggeschoold. Ik ben gaan kijken hoe onlineplatforms als Airbnb vraag en aanbod bij elkaar brengen. Wat kunnen wij daarvan leren? Ik zie kansen in het uitwisselen van personeel met heel andere sectoren tijdens piekperiodes. Daarom ben ik in gesprek met een onderhoudsbedrijf in de tuinbouwsector. Als het daar in de zomer razend druk is, hebben wij het rustig, terwijl wij extra handjes nodig hebben in maart, oktober en november. Het zou mooi zijn als we daar samen uit kunnen komen. Vroeger zou zo'n oplossing niet bij me zijn opgekomen."

Blijven leren en werken

Achteraf is hij blij dat hij na de heao meteen is gaan werken en pas veel later weer is gaan studeren. "Op de heao krijg je teksten en theorieën waar je als achttienjarige helemaal niets mee kunt. Pas als je aan het werk bent, valt het kwartje en kun je die kennis gebruiken. Ik geloof er heilig in dat jonge mensen zo snel mogelijk na hun studie moeten gaan werken. De combinatie van een leven lang leren en werken heeft volgens mij de toekomst. Ik verwacht echt dat we over tien jaar veel meer mensen hebben die iets kunnen, zichzelf als zzp'er verhuren en zich in netwerken organiseren. Als bedrijf moet je inspelen op zo'n toekomstscenario, want dat betekent nogal iets voor bijvoorbeeld je vestigingsbeleid. Ook daar wil ik meer onderzoek naar doen in mijn scriptie."

#BETERE LEIDER

#COMPLEXE VRAAGSTUKKEN

nvao geaccrediteerde opleiding

Sinds eind jaren negentig biedt AOG School of Management een Flexibel Academisch Masterprogramma aan. Dit programma is verder ontwikkeld tot de Master Strategy & Leadership en is begin dit jaar door de NVAO geaccrediteerd.

Startdata 2018/ 2019	
dinsdag 30 oktober	**Publieke Strategie en Leiderschap**
dinsdag 30 oktober	**HR-Strateeg**
dinsdag 5 november	**Verandermanagement**
donderdag 8 november	**Innovatie en Business Development**
maandag 19 november	**Persoonlijk Leiderschap in Transities**
maandag 19 november	**Nieuw Leiderschap in Organisaties**
donderdag 22 november	**Leiderschap bij Digitale Transformaties**
donderdag 22 november	**Psychologie in Organisaties**
donderdag 22 november	**Leiderschap in Onderwijsbestuur**
dinsdag 27 november	**Strategisch Leiderschap**
dinsdag 11 december	**Bestuurlijk Leiderschap**
donderdag 25 april 2019	**Leiderschap in Management**

Meer weten over onze opleidingen?
Kijk op **www.aog.nl/br5**

AOG school of management amersfoort / groningen

KOP D'R BIE

Afgestudeerd? Maar toch niet úitgestudeerd? Ontdek wat de RUG nog allemaal te bieden heeft, al dan niet online: van lezingen, cursussen en collegereeksen tot video's, bijeenkomsten en een UB-lidmaatschap. Hieronder een greep uit het aanbod. Kijk verder op www.rug.nl/kopdrbie

Lezingen

16 oktober – 16.15 uur
Oratie prof.dr. C. (Caspar) van den Berg
Leerstoel Global and Local Governance

18 oktober 2018 – 19.45 uur
Literatuur: Els Jongeneel over Riskante relaties van Pierre Choderlos de Laclos

23 oktober 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr.ir. H. (Hans) Huisman
Leerstoel Geoarcheologie en Archeometrie

30 oktober 2018 – 16.15 uur
Academische rede prof.dr. Nico van Yperen
i.h.k.v. Sport Science Symposium

6 november 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. J.M. (Joost) Klaase
Leerstoel Chirurgie

13 november 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. D. (Dimitris) Ballas
Leerstoel Economische geografie

20 november 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. C.F.F. (Chris) van den Broeck
Leerstoel Theoretical Particle Physics and Cosmology

22 november 2018 – 19.45 uur
Literatuur: Henk Harbers over De hoofdstad van Robert Menasse

27 november 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. P. (Pablo) Valdivia Martin
Leerstoel Europese talen en culturen: literatuur en cultuur

4 december 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. S. (Stefan) Both
Leerstoel Radiotherapie, i.h.b. klinische fysica

11 december 2018 – 16.15 uur
Oratie prof.dr. J.P. (Jan Paul) Franx
Leerstoel Effectenrecht

Studium Generale Groningen

15 oktober 2018 – 20.00 uur
Auke Hulst: Schrijf een lied, zing een boek

16 oktober 2018 – 20.00 uur
Janka Stoker, Harry Garretsen en Jouke de Vries: Goede leiders zweven niet

17 oktober 2018 – 19.30 uur
Stine Jensen, Diggy Dex e.v.a.:
Nacht van de levensbeschouwing

18 oktober 2018 – 20.00 uur
Menno Schilthuizen: How the Urban Jungle Drives Evolution

22 oktober 2018 – 20.00 uur
Peter Gotzsche: How to Survive in an Overmedicated World

29 oktober 2018 – 20.00 uur
Josep M.Coll, Francine Mestrum, Antti Jauhiainen: Universal Basic Income

31 oktober 2018 – 20.00 uur
Tim de Zeeuw/Blaauw lecture:
The World's Most Advanced Eyes on the Sky

Postacademisch Onderwijs

University of Groningen Business School:

Executive programma's:
- **Impactvolle Marketing Analyst**
  Jaap Wieringa – start in november
- **Management en Economie in Zorg en Welzij**
  Kees Ahaus – start 1 november
- **Top HR Leiderschapsprogramma**
  Janka Stoker – start 22 november

Masterclass:
- **Van t gas af … hoe dan?**
  Machiel Mulder - 22 en 23 november

Executive Masters met meer instapmomenten:
- **Executive MBA Food and Online Retail**
  Laurens Sloot
- **Executive Master of Finance and Control**
  Pieter Jansen

WWW.RUG.NL/UGBS-CX

Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap
De Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap biedt post-academische opleidingen aan voor geestelijk verzorgers, kerkelijk werkers, predikanten, docenten in het PO en VO en overige geïnteresseerden. Het is ook mogelijk om open colleges te volgen. Nieuw is de uitgebreide post-academische opleiding tot Geestelijk Verzorger in samenwerking met de Protestants Theologische Universiteit waarbij je uit verschillende modules je eigen programma kunt samenstellen. Sinds kort bieden we het vak Koranisch Arabisch aan, dat ook als open college is te volgen.

WWW.RUG.NL/GGW/EDUCATION/OTHER-EDUCATION/

Kenniscentrum Landschap
Het Kenniscentrum Landschap van de RUG verzorgt jaarlijks een ruim aanbod aan wetenschappelijk onderwijs voor diverse doelgroepen: bachelorstudenten (HBO en universitair), masterstudenten, werknemers uit de vakwereld, maar ook vrijwilligers en liefhebbers die hun kennis over verleden, heden en toekomst van ons landschap willen vergroten kunnen bij ons terecht.

WWW.RUG.NL/RESEARCH/KENNISCENTRUMLANDSCHAP

32e JAARGANG – 3e NUMMER/OKTOBER 2018 – ISSN 0921-1721

COLOFON

WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5

Broerstraat 5 is een gratis kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden, gepromoveerden en relaties van de RUG, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. Als alumnimagazine wil het ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten! REDACTIE Bineke Bansema, Fenneke Colstee-Wieringa, Bert Wolfkamp HOOFDREDACTIE Fenneke Colstee-Wieringa REDACTIEADRES Redactie Broerstraat 5, Postbus 72, 9700 AB Groningen T (050) 363 52 36 redactieB5@rug.nl VORMGEVING In Ontwerp, Assen DRUK Zalsman Grafische Bedrijven OPLAGE 90.000 ADRESWIJZIGINGEN Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, kunt u zich wenden tot Alumnirelaties RUG: T (050) 363 30 61 alumni@rug.nl of via www.rug.nl/alumni/wijzigingen De RUG hecht veel waarde aan contact met haar oud-studenten. Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om. www.rug.nl/alumni/privacy

Leiderschap

Harry Garretsen: ‘Juist nu hebben we behoefte aan een sterke overheid’

Hoogleraar International Economics and Business Harry Garretsen onderzoekt de interactie tussen economie, politiek en leiderschap. Samen met Janka Stoker, hoogleraar Leiderschap en Organisatieverandering, runt hij het onderzoeksinstituut In the LEAD (WWW.RUG.NL/INTHELEAD). Half oktober verschijnt hun boek *Goede leiders zweven niet*. In een interview ‘Juist nu hebben we behoefte aan een sterke overheid’ concludeert Garretsen dat de feiten niet altijd overtuigen. ‘We moeten als economen zaken beter uitleggen en meer invloed uitoefenen. En daarmee een brug slaan tussen politiek leiderschap en economie.’ WWW.RUG.NL/GARRETSEN-STERKEOVERHEID

Janka Stoker (1970) / psychologie 1993, promotie 1998 en Harry Garretsen (1962) / economie 1987, promotie 1991

Goede leiders zweven niet – De fundamenten van effectief leiderschap in organisatie en de maatschappij

WWW.ATLASCONTACT.NL € 22,95

rijksuniversiteit groningen

Happy Diversity Day

Sunday 21 October 2018
Live Performances in the I Shop

The University of Groningen is committed to sustainability.
These items are produced with love for people and planet.

Oude Kijk in ‘t Jatstraat 19
050 363 2700 / universiteitswinkel@rug.nl
universiteitswinkel i_shop_rug
www.rug.nl/shop

Shop

Emirates Law
Business & Practice

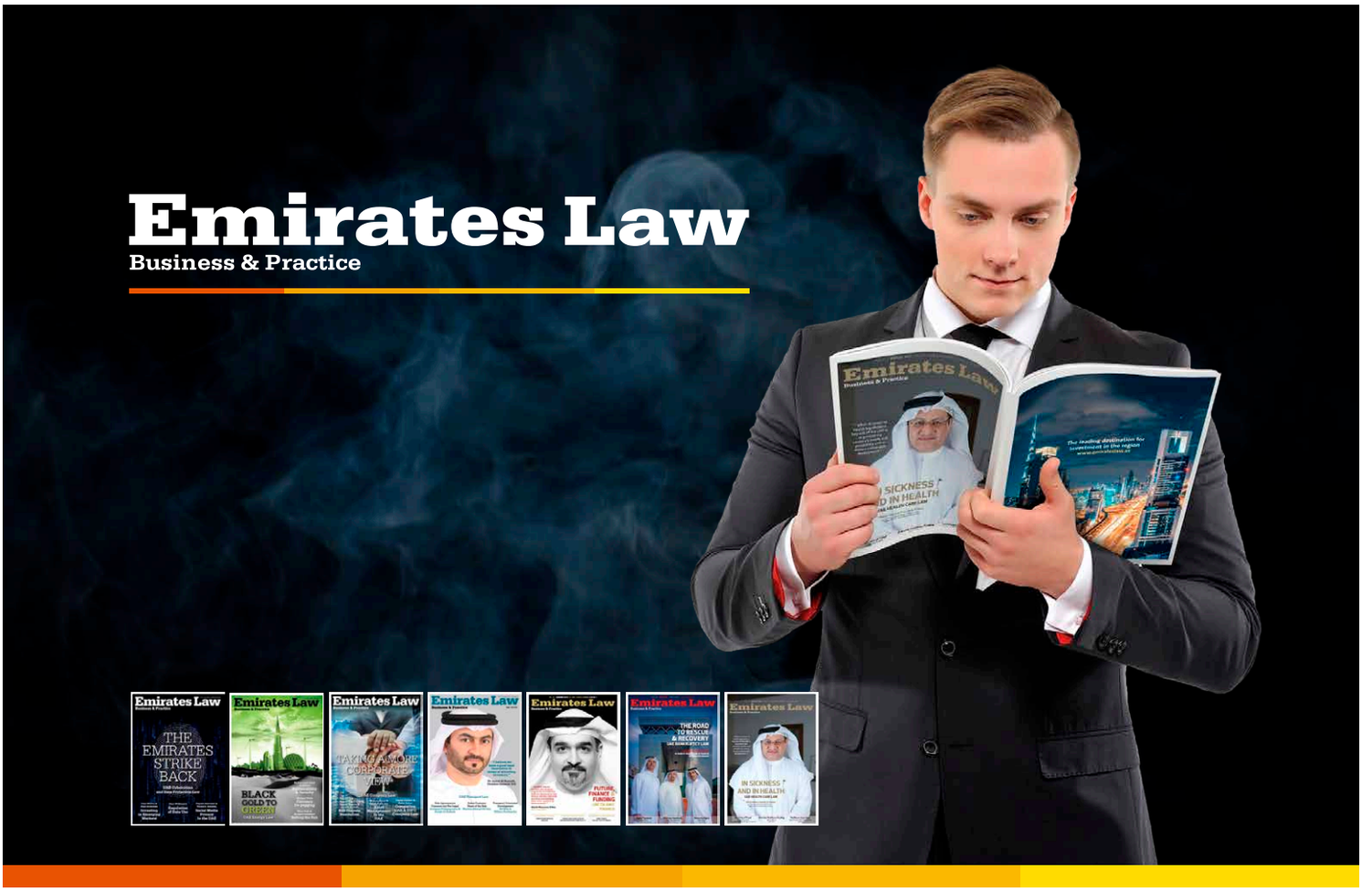

+97142833300 +97142827071 28552 Dubai editorial@dji.gov.ae www.emirateslaw.ae emirateslawmag Emirates Law

ALUMNI ACHTERAF

De ene kunsthistoricus ging zo'n beetje recht op zijn doel af en heeft nu een galerie in München. De andere zei de kunstgeschiedenis vaarwel en maakt nu zelf mooie dingen: Trouwjurken!

ELLIS ELLENBROEK

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND

SANDRA DE LEEUW (34)

STUDIE kunstgeschiedenis, richting architectuur, van 2002 tot 2009
HEEFT naaiatelier trouwjaponnen en feestkleding
HUISHOUDEN getrouwd met accountant Jan Willem de Roos (37), RUG-alumnus bedrijfskunde **HUIS** gerenoveerd jaren 20-rijtjeshuis in De Hoogte **WINST UIT ONDERNEMING 2017** 6000 euro
WEBSITE www.sansscrupules.nl

'Alle kennis die ik heb vergaard tijdens mijn studie is heel waardevol, maar het is een wonder dat ik ben afgestudeerd. Ik heb behoorlijk gebotst met sommige docenten. Met mijn bachelorscriptie kon ik drie keer opnieuw beginnen, bij steeds een andere begeleider. Waar er twee vechten hebben er twee schuld en ik ben niet zo diplomatiek, dat heeft ook niet geholpen.
Het was crisis toen ik afstudeerde. Ik schreef meer dan tweehonderd sollicitatiebrieven in twee jaar. Er kwamen 199 automatisch gegenereerde afwijzingen en een persoonlijke. Toen dacht ik: Laat maar. Ik ben ook eigenlijk niet geschikt om voor een baas te werken. In de wetenschap wilde ik ook niet verder. Ik was lid geweest van stijldansvereniging The Blue Toes en had een keer mijn eigen galajurk gemaakt met mijn moeder. Daar kreeg ik goede reacties op en het gevolg was dat ze me vroegen of ik voor een themafeest vijf flowerpowerjurken kon naaien. Dat was de eerste keer dat ik iets voor iemand anders maakte. In 2005 ben ik naast mijn studie begonnen aan een opleiding tot coupeuse bij Danckaerts modevakscholen. Sans Scrupules bestaat sinds 2012. Eerst werkte ik thuis, inmiddels heb ik een ruim atelier boven zwembad De Papiermolen en ben ik gespecialiseerd in het ontwerpen en maken van trouwjurken. Mijn eigen trouwjurk was de eerste. Een trouwjurk moet perfect, alsof je leven er vanaf hangt. Het is priegelwerk, daar houd ik van, en het is heel ambachtelijk. Vergelijk het ontwerpen met boetseren. En je mag uitpakken, het mag knallen.
Mijn complete omgeving verbaast zich er nog dagelijks over dat ik dit kan. Ik zelf ook. Ik heb meer vraag dan ik aankan, ik heb maar twee handen. Ondertussen verdien ik nog steeds weinig, dus ik moet duurder worden. Maar ik wil wel gewone mensen kunnen bedienen, dus ik ga geen prijzen vragen die alleen Koningin Máxima kan betalen.
Ik geef ook naailessen. In mijn atelier, en ook bij de USVA. En ik vermaak kleding. Dat is werk dat wat sneller af is dan trouwjaponnen, dat is ook wel eens fijn.'

DIEK GROENEWALD (36)

STUDIE kunstgeschiedenis van 2002 tot 2008
HEEFT galerie annex kunsthandel in München, gericht op oude kunst
HUISHOUDEN getrouwd met Arnika (38), conservator in een museum; zoon Pieter (1) **HUIS** appartement in München **WINST UIT ONDERNEMING 2017** 82.000 euro **WEBSITE** www.diekgroenewald.com; www.daxermarschall.com

'Jaap Polak, antiquair die ook wel eens bij Tussen Kunst en Kitsch zit, is de vader van een vroeger schoolvriendje van mij in Amsterdam. Ik speelde daar altijd, tussen de maskers uit Oceanië en middeleeuwse stoelen en tapijten. Ik vond het bij de Polaks altijd een stuk spannender dan bij ons thuis.
Ik heb Jaap geholpen als assistent tijdens kunstbeurzen. Zo kwam ik in aanraking met de internationale kunsthandel. Ik zag de fanatieke figuren die echt leven voor hun handel, die van objecten gelijk weten wat het is en de verhalen erachter kunnen vertellen. Ik vond het spannend en dat is tot op de dag van vandaag zo.
Mij leek: Als ik vijf, zes jaar ga studeren en niets doe in de tussentijd, heb ik de garantie dat ik werkloos word. Dus ik heb me tijdens mijn studie aangemeld bij het Groninger Museum als vrijwilliger. Ze waren toen net bezig met een nieuw magazijn, ik pakte dagenlang fantastisch zeventiende-eeuws porselein uit Japan in voor de verhuizing. Later heb ik ook nog prenten gecatalogiseerd bij het Rijksmuseum. Daarna wist ik zeker dat de kunsthandel voor mij boven de museale wereld gaat.
Ik liep stage bij Christie's in Amsterdam en ging daarna naar Christie's Londen, het internationale centrum van de handel. Vervolgens ben ik voorzichtig begonnen als zelfstandig handelaar in oude meesters. Ik had een klein schilderij ontdekt van Nicolaes Maes, dat verkocht ik en met dat geld kon ik een jaar in Londen leven. Toen leerde ik Marcus Marschall kennen die een galerie in München had. Hij was op zoek naar een zakenpartner. Ik wist dat ik geld, een platform en ervaring nodig had om verder te groeien. Hij bood mij alles wat ik nodig had. Nu werk ik onder zijn paraplu, maar wel zelfstandig.
Ik leef echt voor de kunst. Ik werk zeven dagen per week. Ik zit veel in het vliegtuig, alles wat we zien willen we eerst wel inspecteren. Hoewel ik een schilderijenman ben koop ik soms ook iets anders, pas nog een mooie krokodillenkop uit Papoea-Nieuw-Guinea die nu op mijn slaapkamer staat.'